БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад-Монголой
ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 157 (8377)
ИЮЛИИН 5
ПЯТНИЦА
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

Марксизм-ленинизмын илалта түгэлдэр туг доро өөһэдынгөө зэргые бүри нягтаар жагсаахыень, коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэ хамаг хүсэ шадалаа зорюулхыень бүхы коммунистнуудые партиин Центральна Комитет уряална.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Пленум энэ оной июниин 22—29-дэ болоо.

Партида харша Г. М. Маленковой, Л. М. Кагановичын, В. М. Молотовой бүлэг тухай асуудалые Пленум зүбшэн хэлсээ.

Пленум зохихо тогтоол баталан абаа, тэрэнь мүнөөдэр толилогдобо.

Пленум хадаа КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүдэй составһаа, ЦК-гэй гэшүүдһээ нүхэд Маленковые, Кагановичые, Молотовые гаргаа; нүхэр Шепиловые КПСС-эй ЦК-гэй секретариин тушаалһаа, ЦК-гэй Президиумэй гэшүүнэй кандидадуудай составһаа, ЦК-гэй гэшүүдэй составһаа гаргаа.

КПСС-эй ЦК-гэй Президиумые иимэ составтайгаар Пленум һунгаа:

Президиумэй гэшүүд: нүхэд А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Г. К. Жуков, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник;

Президиумэй гэшүүнэй кандидадууд: нүхэд Н. А. Мухитдинов, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Калнберзин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе, М. Г. Первухин.

Пленум секретариадай составта нэмэлтэ оруулжа, КПСС-эй ЦК-гэй секретаряар нүхэр О. В. Куусиненые һунгаа.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоол

Партида харша Г. М. Маленковой, Л. М. Кагановичын, В. М. Молотовой бүлэг тухай

КПСС-эй ЦК-гэй Президиум дотор Маленковой, Кагановичын, Молотовой бии болгоһон, партида харша бүлэг тухай асуудалые КПСС-эй ЦК-гэй Центральна Комитедэй Пленум 1957 оной июниин 22—29-нэй заседанинууд дээрээ хаража үзээ.

Арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ, советскэ арадай байдалые саг үргэлжэ һайжаруулха, парти доторой ажа байдалда ленинскэ ёһо гуримые дахяад һэргээхэ, революционно хуули ёһо эбдэһэн ябадалые усадхаха, олониитэ арад зонтой партиин холбоо барисаае үргэдхэхэ, советскэ социалистическэ демократиие хүгжөөхэ, советскэ арадуудай хоорондын хани барисаае бэхижүүлхэ, национальна политика зүбөөр бэелүүлхэ, тэрэшэлэн гадаадын политикын талаар—бата бэхи эб найрамдал хангаха зорилгоор уласхоорондын шанга байдалые һулаpуулха хэрэгтэ шэглүүлэгдэһэн XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые дүүргэхын тулада Центральна Комитедэй хүтэлбэреэр, бүгэдэ арадай дэмжэлгэдэ түшэглэн, партиин угаа ехэ хүдэлмэри хэжэ байхада; мүн эдэ бүхы һалбаринуудаар советскэ хүн бүхэндэ мэдээжэ амжалтануудай туйлагдаад байхада, — партида харша Маленковой, Кагановичын болон Молотовой бүлэг партиин хараа шугамда эсэргүүсэжэ ороһон байна.

Партиин политическэ хараа шугам хубилгаха зорилгоор партида харша, фракци бии болгохо аргануудые хэрэглэн, энэ бүлэг КПСС-эй ЦК-гэй Пленумээр һунгагдаһан партиин хүтэлбэрилхы органуудай составые һэлгэхэ гэжэ оролдоһон байна.

Энэнь тушаан болоһон ушар бэшэ юм.

Ганса нэгэн хүндэ һүгэдэн шүтэхэ ябадалһаа уламжалан гараһан алдуу дутуунуудые усадхаха шууд хэмжээнүүдые һүүлэй 3—4 жэлэй турша соо партиин абажа байхада, уласхоорондын оршондо, мүн орон дотороо марксизм-ленинизмые ревизилэн хубилгаха гэжэ һэдэгшэдтэ эсэргүүсэн, партиин амжалтатайгаар тэмсэжэ байхада, ленинскэ национальна политикые урда тээнь хазагайруулһан ябадалые заһаруулха талаар партиин ехэ хүдэлмэри хээд байхада, — мүнөө хүсэд элирүүлэгдээд байгша, партида харша бүлэгтэ хабаадагшад КПСС-эй XX съездээр һайшаагдаһан энэ хараа шэглэлые сэхэ гү, али далдаар ходо зүришэдэг байгаа. Үнэндөө энэ бүлэг ондо ондоо социальна системэтэй гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха ленинскэ хараа шугамые, уласхоорондын шанга байдалые һулаpуулха, дэлхэйн бүхы арадуудтай СССР-эй хани ёһоной харилсаа тогтоохо ябадалда зүришэхэ гэжэ һэдэһэн байна.

Экономическа болон культурна байгуулалтын талаар, хуули гаргалгын талаар союзна республикануудые бүри ехэ эрхэтэй болгохо, тэрэшэлэн эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ нютагай Соведүүдэй үүргэ ехэ болгохо ябадалые тэдэнэр буруушаадаг байгаа. Национальна республиканuудта экономико болон культурынь бүри үргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ партиин шууд бэелүүлжэ байһан хараада тиигэжэ партида харша энэ бүлэг зүришэдэг байгаа. Партиин энэ хараа манай ороной бүхы арадуудай хоорондохи ленинскэ хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ ябадал хангана бшуу. Хойрог нобшо ябадалтай тэмсэхэ, гүрэнэй дан ехэ болошоһон аппарадые сомор болгохо зорилгоор партиин хараалһан хэмжээ-ябуулгануудые партида харша бүлэг ойлгохогүйһөө гадна, тэрээндэ зүришэдэг байгаа. Эдэ бүхы асуудалнуудаар тэдэнэр партиин бэелүүлдэг демократическа централизмын ленинскэ гол ёһондо эсэргүүсэдэг байгаа.

Промышленностиие хүтэлбэрилгэ шэнэдхэхэ, экономическа районуудта Совнархозуудые байгуулха гэһэн, бүхы парти болон арадаар һайшаагдаһан тон шухала хэмжээ-ябуулгада энэ бүлэг эсэргүүсэһэн, таһалдуулха гэжэ нэтэрүүгээр оролдоһон байна. Социалистическэ промышленностиин угаа ехээр хүгжөөд, улам саашаа ургажа, хүндэ индустриин булюу ехээр хүгжөөгдэжэ байхада промышленностиие хүтэлбэрилхэ шэнэ, бүри һайн арга, ехэ нөөсэ боломжонуудые элирүүлжэ, советскэ индустриие бүри ехэ хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ ябадал хангажа шадахаар арга мүнөө үедэ олохо шухала болоо гэжэ ойлгохые тэдэнэр хүсэдэггүй байгаа. Энэ бүлэг үнгэрмэ ехээр хэтэрхэдээ, дурсагдаһан хэмжээнүүдэй бүгэдэарадай зүбшэн хэлсэлгын үедэ һайшаагдаһанай һүүлдэ, СССР-эй Верховно Соведэй Сесси дээрэ Хуулиин баталан абтаһанай һүүлээр промышленностиие хүтэлбэрилгэ хубилгаха ябадалда эсэргүү тэмсэлээ үргэлжэлүүлжэ байгаа.

Хүдөө ажахын талаар тон шухала болоод байһан шэнэ зорилгонуудые энэ бүлэгтэ хабаадагшад ойлгодоггүй байшоо. Хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр абадаг болохо хэрэгтэ колхозно таряашадай материальна урмашалые ехэ болгохо шухала байһые тэдэнэр мэдэрдэггүй байгаа. Колхозуудтахи түсэблэлгын хойрог нобшо хуушан гурим болюулжа, түсэблэлгын шэнэ гурим бии болгохо ябадалые тэдэнэр буруушаадаг байгаа. Теэд энэ шэнэ гурим ажахыгаа эрхилхэ талаар колхозуудай үүсхэл эдэбхиие ехэ болгожо, һайн үрэ үгөөд байна бшуу. Тэдэнэр ажабайдалһаа үнгэрмэ ехээр таһарһан байна, тиимэһээ колхозно үрхэтэнүүдэй хүдөө ажахын продуктнуудые уялгата ёһоор тушаалга энэ жэлэй эсэсһээ болюулха бодото арга боломжын бии байһые ойлгожо шадахагүй байшоо. Колхозуудта ниитын мал ажалай ехээр дэбжэһэнһээ, мүн совхозуудай хүгжэһэнһөө уламжалан, советскэ ороной олон миллион ажалшадта угаа шухала удхашанартай энэ хэмжээе абаха аргатай болоһон байнабди. Партида харша бүлэгтэ хабаадагшад энэ шухала болоод байһан хэмжээе дэмжэхын орондо, эсэргүүсэн буруушааһан байна.

Орон дотор абтадаг һү, тоһо болон мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэһэн партиин уряае колхозууд, областьнууд болон республикануудай эдэбхитэйгээр дэмжэбэшье, тэдэнэр энэ уряада ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр эсэргүүсэн тэмсэһэн байна. Тиигэжэ партида харша бүлэгтэ хабаадагшад үргэн олон арад зоной тон шухала интересүүдтэ бүдүүлиг ёһоор хайхарамжагүйгөөр хандадаг байһанаа, социалистическэ ажахын угаа ехэ арга боломжонуудта, һү, мяха бүри түргэнөөр, ехээр абадаг болохын түлөө бүгэдэарадай хүдэлөөнэй дэлгэржэ байһанда этигэдэггүй байһанаа харуулаа.

Партида харша бүлэгтэ хабаадагша нүхэр Молотов хуушанай, гээгдэнги бодол гаргадаг дээрэһээ, шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха шухала байһые ойлгохогүйһөө гадна, 35 миллион гектар шэнэ газар хахалха хэрэгые буруушаадаг байһаниинь тушаан болоһон ушар гэжэ тоолохын аргагүй. Теэд эды шэнээн шэнэ газар хахалалга манай ороной экономикодо угаа ехэ удхашанартай байна бшуу.

Ганса нэгэн хүндэ һүгэдэн шүтэхэ ябадалай хойшолонгуудые усадхаха талаар, революционно хуули ёһо урда тээнь эбдэһэн ябадалые зайсуулха, иимэ ябадалай саашадаа гараха аргагүй байхаар эрхэ байдал бии болгохо талаар Центральна Комитедэй болон манай бүхы партиин хараалһан хэмжээ-ябуулгануудта нүхэд Маленков, Каганович, Молотов нэтэрүүгээр эсэргүүсэдэг байгаа.

КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр партиин абажа байһан хэмжээ-ябуулгануудые хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай, манай алдарта залуушуулай, инженерно-техническэ болон научно хүдэлмэрилэгшэдэй, уранзохёолшодой, бүхы интеллигенциин нэгэн һаналтайгаар дэмжээд байхада, эдэ хэмжээ-ябуулгануудые бодотоор бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ бүхы совет арадай эдэбхитэйгээр оролсоод байхада, манай орон дотор арад зоной эдэбхи хэшээлэй болон зохёон байгуулхы шэнэ хүсэнэй бадаржа байхада,—олониитын зохёон байгуулхы энэ хүдэлөөе партида харша бүлэгтэ хабаадагшад оройдоошье хэрэгсээдэггүй байгаа.

Гадаадын политикын талаар энэ бүлэг, илангаяа нүхэр Молотов, гээгдэнги бодол гаргаа, уласхоорондын шанга байдал һулаpуулха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ зорилгоор тон шухала болоод байһан шэнэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ али болохоор һаад ушаруулдаг байгаа.

Нүхэр Молотов гадаадын хэрэгүүдэй министр байхадаа СССР Югослави хоёрой харилсаа һайжаруулхын тулада МИД-эй талаар удаан сагай турша соо ямаршье хэмжээ абахагүйһөө гадна, Югославитай харилсаагаа һайжаруулхын тула ЦК-гэй Президиумэй бэелүүлһэн хэмжээ-ябуулгануудые нэгэтэ бэшэ буруушаадаг байгаа һэн. Югославска асуудалаар нүхэр Молотовой баримталдаг буруу хараа бодол «Советскэ гүрэнэй, социалистическэ лагериин аша туһада тааралдахагүй, ленинскэ политикын гол ёһонуудта тааралдахагүй байна» гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум 1955 оной июльдэ нэгэн һаналтайгаар буруушааһан байгаа.

Австритай гүрэнэй договор баталха, Европын тэг дунда байһан энэ гүрэнтэй харилсаагаа һайжаруулха хэрэгтэ нүхэр Молотов һаад ушаруулдаг байгаа. Австритай договор баталалга уласхоорондын шанга байдалые юрэнхы дээрэнь һулаpуулха хэрэгтэ шухала удхашанартай байһан юм. Японтой харилсаагаа заһаруулха ябадалые тэрэ мүн лэ буруушаадаг байгаа. Теэд энэ харилсаагаа заһаруулга Алас Дурна зүгтэхи уласхоорондын шанга байдалые һулаpуулха хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргээ. Мүнөөнэй эрхэ байдалда дайн сэрэгые зайсуулжа болохо байһан тухай, элдэб оронуудай социализмда орохо замай ондо ондоо байжа болохо байһан тухай, хариин оронуудай прогрессивнэ партинуудтай КПСС-эй холбоо барисаае шангадхаха шухала байһан тухай партиин зохёоһон шухала заабаринуудта нүхэр Молотов эсэргүүсэдэг байһан юм.

Эб найрамдалые болон арадуудай аюулгүй байдалые хамгаалха зорилгоор Советскэ правительствын хэдэг шухала шэнэ алхамуудые нүхэр Молотов нэгэтэ бэшэ буруушаадаг һэн. Тусхайлбал, СССР-эй хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадай болон бусад оронуудай гүрэнэй ажал-ябуулагшадай хоорондо нюурааpaa уулзажа холбоо барисаатай болохо шухала байһые тэрэ буруушаадаг байгаа. Теэд иимэ холбоо барисаан үгээ ойлголсодог болохо, уласхоорондын харилсаа һайжаруулха хэрэгтэ шухала байна бшуу.

Эдэ асуудалнуудай нилээд олооринь нүхэр Молотовой һанамжые нүхэр Каганович, хэдэн олон ушарта нүхэр Маленков дэмжэдэг байгаа. Центральна Комитедэй Президиум болон Центральна Комитет бүхыдөө тэдэнэй эндүүень тэсэмгэйгээр заһадаг, алдуунуудтайнь тэмсэдэг байгаа, тэдэ нүхэд өөһэдынгөө алдуунуудһаа һургаал абажа, алдуутай һаналаа баадхахаа болёод, партиингаа бүхы хүтэлбэрилхы коллективтэй хамта ябаха бэзэ гэжэ тоолодог байһан юм. Харин тэдэнэр өөһэдынгөө буруу, ленинскэ бэшэ хараа бодолоо баримталһаар зандаа байгаа.

Партиин хараа шугамһаа хадуурһан нүхэд Маленков, Каганович болон Молотовой баримталдаг хараа бодол ямар юумэнһээ үндэһэлнэб гэхэдэ, хуушан бодомжонууд болон аргануудһаа тэдэнэр зайсажа шаданагүй, шэнэ эрхэ нүхэсэлые, шэнэ оршон байдалые обеёрдоггүй дээрэһээ хуушанай бодол баримталдаг, коммунизм тээшэ дабшаха хэрэгтэ таарахагүй, хүдэлмэриин хойшоо гараһан формо, методүүдые хэрэглэхэ гэжэ нэтэрүүгээр оролдоод, ажабайдал дээрэһээ гараһан, советскэ обществын хүгжэлтын интересүүдһээ, бүхы социалистическэ лагериин интересүүдһээ гараһан шэнэ юумые буруушаадаг байгаа.

Дотоодын политикын асуудалнуудаар, мүн гадаадын политикын асуудалнуудааршье тэдэнэр бодото байдалһаа таһархай, догматигууд байжа, удхыень абангүйгөөр марксизм-ленинизмда хандадаг байгаа. Партиин XX съездын шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэ бэелүүлгэ, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политикые, арадуудай хоорондын хани барисаанай түлөө тэмсэлые, социалистическэ лагериие бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ политикые оролдосотойгоор бэелүүлгэ, промышленностиие хүтэлбэрилхэ хэрэг һайжаруулга, хүдөө ажахые али бүхы талаһаань хүгжөөхын түлөө, продукт элбэгээр абахын түлөө, гэр байра олоор барихын түлөө, союзна республикануудые бүри ехэ эрхэтэй болгохын түлөө, национальна культурые һалбаруулан бадаруулхын түлөө, олониитэ арад зоной үүсхэл эдэбхи али болохоор хүгжөөхын түлөө тэмсэл мүнөөнэй эрхэ байдалда хүгжэн бадаржа байһан марксизм-ленинизм коммунизмын түлөө тэмсэл болоно гэжэ тэдэнэр ойлгожо шадахагүй байшоо.

Партиин XX съездын заабариие шууд бэелүүлжэ байһан ЦК-гэй Президумэй зүгһөө өөһэдынгөө буруу ябуулгануудай хододоо сохилто абадаг байһыень харахадаа, нүхэд Молотов, Каганович, Маленков бүлэг боложо илгараад, партиин хүтэлбэритэй тэмсэхэ замда ороһон байна. Тэдэнэр партида харша гуримаар, хоорондоо доогуур хөөрэлдөөд, партиин политикые хубилгаха, партиин XX съездээр буруушаагдаһан хүтэлбэриин буруу аргануудые партида дахяад хэрэглүүлхэ зорилго урдаа табиһан байгаа. Тэдэнэр эб таһалха аргануудые хэрэглэдэг, Центральна Комитедтэ эсэргүү нюуса үгэсөө хэдэг байгаа. ЦК-гэй Пленумэй элирүүлһэн баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, нүхэд Маленков, Каганович, Молотов, тэдэнтэй нэгэдэһэн нүхэр Шепилов фракци байгуулан тэмсэл хэхэ замда орожо, партиин Уставые, «Партиин бата нэгэдэл тухай» Ленинэй зохёоһон, тиигээд партиин X съездын баталан абаһан шиидхэбэриие эбдээ, тэрэ шиидхэбэри соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Парти дотор, мүн бүхы советскэ хүдэлмэридэ шанга журам тогтоохын, ямаршье фракци байгуулха ябадал зайсуулжа, эгээн бата нягта нэгэдэл туйлаха зорилгоор съезд хадаа журамай эбдэглээд гү, али фракци дахяад бии болгохо ябадалай гаргагдаад байгаа һаань, партиһаа гаргаха хүрэтэр, ЦК-гэй гэшүүдые кандидадууд болгохо, эгээн һүүлшын хэмжээн болгон партиһаань гаргаха хүрэтэр партийна бүхы зэмэ тохохо эрхэ түлөөлэлгэ Центральна Комитедтэ олгоно. ЦК-гэй гэшүүдтэ, ЦК-гэй гэшүүдэй кандидадуудта, Хиналтын Комиссиин гэшүүдтэ иимэ һүүлшын хэмжээ абахын тулада ЦК-гэй Пленум зарлагдажа, ЦК-гэй бүхы кандидадууд, мүн Хиналтын Комиссиин бүхы гэшүүд уригдаха ёһотой. Хэрбээ партиин тон харюусалгатай хүтэлбэрилэгшэдэй иимэ хамтын суглаанай голосуудайнгаа гурбанай хоёр хубяар ЦК-гэй гэшүүниие кандидат болгохо гү, али партиһаа гаргаха шухала гэжэ тоолоод байгаа һаань, иимэ хэмжээн тэрэ дороо бэелүүлэгдэхэ ёһотой».

Ленинскэ энэ резолюци партиин бата нэгэдэлые эсэшэ сусашагүй бэхижүүлхыень, фракци болон бүлэг бии болгохо ямаршье һанаашалгануудта шанга сохилто хэхыень, үнэхөөрөөл эбтэй, эмхитэй, мүн хүдэлмэришэн ангиин авангард—Коммунистическэ партиин дура хүсэл болон ябуулгын үнэхөөрөөл шууд сэхэ бэелүүлэгдэхээр хүдэлмэри хангахыень Центральна Комитедые, бүхы партийна организацинуудые уялгална.

Партида харша бүлэгые нэгэн һаналтайгаар буруушааһан ЦК-гэй бүхы гэшүүд болон гэшүүнэй кандидадуудай, КПСС-эй Центральна Шалгалтын Комиссиин гэшүүдэй бата нэгэдэлтэй ба эмхидэн жагсанхай байһыень ЦК-гэй Пленум угаа ехэ ханангяар тэмдэглэнэ. Энэ бүлэгые дэмжэхэ нэгэшье хүн ЦК-гэй Пленумэй составта байгаагүй.

Энэ бүлэгэй зүгһөө партида харша ябуулга хэһые ЦК-гэй Пленумэй нэгэн һаналтайгаар буруушаагаад, бүлэгэй гэшүүдые ЦК-һаа гаргаха, партиһаань гаргаха эрилтэ ЦК-гэй Пленумэй гэшүүдэй нэгэн һаналтайгаар хээд байхада, тэдэнэр үгэсөө хэдэг байһанаа, партида харша ябуулгынгаа хоротой байһые мэдэрээд, партиин шиидхэбэринүүдые дүүргэхэбди гэһэн уялга үгөө.

Дээрэ хэлэгдэһэн бүгэдые үндэһэ болгон, партиин ленинскэ бата нэгэдэлые бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ зорилгоор, КПСС-эй ЦК-гэй Пленум иигэжэ тогтообо:

1. Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй, мүн тэдэнтэй нэгэдэһэн Шепиловэй можо боложо ябуулга хэһые манай партиин ленинскэ гол ёһонуудта тааралдахагүй гэжэ буруушааха.

2. ЦК-гэй Президиумэй гэшүүдэй составһаа, ЦК-гэй составһаа нүхэд Маленков, Каганович болон Молотовые гаргаха, нүхэр Шепиловые КПСС-эй ЦК-гэй секретариин тушаалһаа гаргаха, мүн ЦК-гэй Президиумэй гэшүүнэй кандидадуудай составһаа, ЦК-гэй гэшүүдэй составһаа гаргаха.

* * *

Партида харша нүхэд Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй можо боложо ябуулга хэһые партиин Центральна Комитедэй нэгэн һаналтайгаар буруушаалга манай ленинскэ партиин зэргын бата нэгэдэлые саашадань бэхижүүлхэ, партиин хүтэлбэриие улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ, партиин генеральна хараа шугамай түлөө тэмсэхэ хэрэгтэ туһалха байна.

Марксизм-ленинизмын илалта түгэлдэр туг доро өөһэдынгөө зэргые бүри нягтаар жагсаахыень, коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэ хамаг хүсэ шадалаа зорюулхыень бүхы коммунистнуудые партиин Центральна Комитет уряална.

(Центральна Комитедэй бүхы гэшүүдээр, Центральна Комитедэй гэшүүдэй кандидадуудаар, Центральна Шалгалтын Комиссиин гэшүүдээр 1957 оной июниин 29-дэ нэгэн дуугаар баталан абтаа, нүхэр Молотов гансаараа һаналаа бариһан байгаа).

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй тогтоолые партийна организацинууд бүри мүhэн hайшаажа, нэгэн дуугаар дэмжэнэ

Москва городой парторганизациин партийна эдэбхитэдэй суглаан

Столицын партийна эдэбхитэдэй суглаан июлиин хоёрто болоо. Кремлиин Ехэ Ордоной заседанинуудай зал соо 2800 шахуу хүн —Москва городой дүрбэн зуу мянга гаран гэшүүдтэй партийна организациин түлөөлэгшэд сугларaa.

«Партида харша Г. М. Маленковой, Л. М. Кагановичын болон В. М. Молотовой бүлэг тухай» КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоол тушаа КПСС-эй ЦК-гэй болон МГК-гэй секретарь нүхэр Е. А. Фурцева элидхэл хээ. Партиин Центральна Комитедэй Пленумэй июниин 22—29-дэ боложо, КПСС-эй ЦК-гэй Президиум дотор нүхэр Маленковой, Кагановичын, Молотовой бии болгоhон партида харша бүлэг тухай асуудал тэндэ зүбшэн хэлсэhэн тушаань хөөрэжэ үгөө. ЦК-гэй Пленум манай партиин зэргын бата нэгэдэлтэй байха тухай ленинскэ хуули ёhые хүтэлбэри болгон партида харша энэ бүлэгые шууд шангаар буруушаагаа. Тус бүлэгэй ябуулгань партиие можо болгон хубааруулха, генеральна хараа шугамыень хубилгаха ябадалда шэглүүлэгдэнхэй байгаа гэжэ нүхэр Фурцева хэлээ. Партиhаа, арад зонhоо таhарhан можо бологшодой партида харша бүлэгэй гутамшаг ябуулга элидхэл соо дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэн харуулагдаа. Мүн партиин Центральна Комитедэй нягта жагсаалтай, ленинскэ гол ёhо сэхээр баримталдаг байhаниинь тэмдэглэгдээ. КПСС-эй ЦК-гэй Тогтоолтой сугларагшадые нүхэр Фурцевагай танилсуулхадань, партийна эдэбхитэд тэрэ тогтоолые тон ехэ hайшаалтайгаар угтаа.

Партида харша бүлэг тухай ЦК-гэй Пленумэй шиидхэбэриие партийна организаци hайшааха, энэ шиидхэбэри манай ленинскэ партиин зэргые саашадань бэхижүүлхэ, хүтэлбэрииень бэхижүүлхэ хэрэгтэ туhалха гэжэ этигэжэ байhанаа нүхэр Фурцева элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ элишэлэн мэдүүлээд, Москвагай партийна организаци партиин Центральна Комитедэй үнэн сэхэ түшэг тулгууринь хододоо байгаа, байнашье, саашадаашье байха гэбэ.

Нүхэр Е. А. Фурцевагай элидхэл тушаа 18 хүн үгэ хэлээ. КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые үгэ хэлэгшэд бултадаа нэгэн hаналтайгаа hайшаагаа, Маленковой, Кагановичын, Молотовой, тэдэнтэй нэгэдэhэн Шепиловэй партида харша ябуулгые шоо шобто харан буруушаагаа. Москвагай партийна организациин бата нэгэдэлтэй, ленинскэ ЦК-е тойрон нягтаар жагсанги байhые партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ үгэ хэлэлгэ эли тодоор харуулаа.

Лихачевой нэрэмжэтэ автозаводой парткомой секретарь нүхэр А. И. Фатеев үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлээ. Партийна зэргын эмхи гуримые алдахуулха гэжэ Маленковой, Кагановичын, Молотовой hэдэhэн hэдэлгэнүүд ЦК-гэй Пленум дээрэ буруушаагдаhан, шэнгеэр, бүхы партиин зүгhөө эрид шууд буруушаагдаха. Нүхэд Маленков, Каганович болон Молотов олониитэhээ таharшаhан дээрэhээ, промышленностиин болон хүдөө ажахын, тэрэшэлэн гадаадын политикын талаар бүхы шухала хэмжээ-ябуулгануудые Центральна Комитедэй бэелүүлхэдэ, тэрээндэ этигэдэггүй, haад ушаруулдаг байгаа.

Партида харша бүлэг тухай ЦК-гэй Пленумэй тогтоол хадаа партийна бүхы хүдэлмэри hайжаруулгада, коммунистнуудай эдэбхи хэшээлгые болон партиин шиидхэбэриие бэелүүлгын түлөө харюусалгыень дээшэлүүлгэдэ коммунистнуудые бүри hайнаар элсүүлэн эмхидхэхэ гэжэ нүхэр Фатеев удаань хэлээ. Автозаводой олон мянган гэшүүдтэй партийна организаци Центральна Комитедэй үнэн сэхэ түшэг тулгууринь саашадаашье болохо гэжэ үгэ хэлэгшэ партийна эдэбхитэдэй суглаае найдуулаа.

Партида харша бүлэгэй гэшүүд урдань хүндэтэй байhандаа найдаад, ехээр дэмжэгдэхэбди гэжэ haнаhаниинь, тэрэнь оройдоошье бүтэбэгүй, юуб гэхэдэ тэдэнэр өөhэдөө нэрэ хүндэеэ унгааhан байна бшуу гэжэ КПСС-эй Дзержинскэ райкомой секретарь нүхэр А. Н. Никифоров хэлээ. Партиин бата нэгэдэлдэ эсэргүүсэгшэдые, можо боложо тэмсэл хэхэ гэмтэ замда ороогшодые советскэ хүнүүд хэзээдэшье дэмжэхэгүй.

Московско-Рязанска түмэрзамай Москва—Сортировочная депогой ахалагша машинист В. Г. Блаженов иигэжэ мэдүүлээ:

—Манай партиин зэргые хубааруулан можо болгоод, тэрээндэ урбалтын сохилто хэхэ гэжэ оролдожо байhан Маленковой, Кагановичын, Молотовой партида харша бүлэгэй ябуулганууд гүнзэгы ехэ зэбүүрхэлгэ түрүүлнэ. Энэ бүлэг партиhaa, арад зонhoo таharшоод, орон доторхи бодото байдалые мэдэдэггүй дээрэhээ партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй бүхы хүдэлмэриинь ревизилэн шалгажа хубилгахые hэдэhэн байгаа.

— Би паровозно машинист гээшэб, би манай хүдэлмэришэдэй хэрэглэмжые мэдэдэгби. Партида харша бүлэгые элишэлхэ талаар ленинскэ ЦК-гэй шиидхэбэриие hайшаан дэмжэхэдээ, гансахан өөрынгөө бэшэ, харин, партиин зэргэдэ суг жагсаhан, суг ажалладаг нүхэдэйнгөө hанамжые мэдүүлнэ гээшэб. Манай арадай зохёон байгуулхы хүсэн дэлбэрэн бадарна. Ленинскэ Центральна Комитет түрүүтэй, Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр урагшаа дабшажа ябаhан араднай коммунизмын илан мандаха байhанда ехээр этигэнэ,—гэжэ хэлээд нүхэр Блаженов үгэеэ дүүргэээ.

Фрунзын нэрэмжэтэ фабрикын директор — залуу коммунистка нүхэр С. П. Леонова сэдьхэлээ хүдэлгэн үгэ хэлээ. Партиие бэхижүүлхэ, манай зохёон байгуулхы ажалябуулгын бүхы hалбаринуудта партиингаа хүтэлбэрилхы үүргые шангадхаха гээшэ угаа ехэ удхашанартай байhаниинь элитэ байна. Партиин зэргын бата hайн нэгэдэлтэй, нягтаар жагсанги байхадал, партийна журам тон наринаар сахихадал партиин хүтэлбэрилхы үүргые шангадхажа болохо байна. Эгээл имэhээ партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй ябуулганууд тон ехэ зэбуурхэл түрүүлнэ. Партиин Уставые дабан, тэдэнэр партиин политическэ хараа шугам хубилгаха гэжэ оролдоо, гэбэшье, тэрэнь буруу hүрэхэл ёhooроо буруу hүрөө гэжэ нүхэр Леонова хэлээ.

Ороной экономикые саашадань дэбжээхэ. арадай байдал улам hайжаруулха зорилгоор партиин Центральна Комитедэй абажа байhан хэмжээ-ябуулганууд тухай хэлэхэдээ, эдэ хэмжээ-ябуулганууд бүхы ажалшадай зүгhөө нэгэн hаналтайгаар дэмжэгдээд, тэдэнэй зохёон байгуулхы хүсэ шадалые шэнэ сохисотойгоор бадаруулаа гэжэ нүхэр Леонова тэмдэглээ. Манай фабрикые жэшээ болгон абажа үзээ гэжэ тэрэ хэлээ. Һүүлэй хоёрхон жэлэй турша соо заводой коллективэй ажалай бүтээсэ 25 процентээр дээшэлээ, хүдэлмэришэдэй салин хүлhэн горьтойгоор нэмээ, олохон гэр бүлэ шэнэ байрануудта ороо. Тиимэhээ хүдэлмэришэд суглаанууд дээрэ, мүн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ партиин хэмжээ-ябуулгануудые, тэрэнэй политикые халуунаар дэмжэдэг байна. Партиин политикые хубилгаха гэжэ оролдоходоо партида харша бүлэг хэнэй дэмжэлгые хүлеэдэг байгаа гээшэб? Энэ бүлэг жиирэй коммунистнуудhaa, арад зонhoo ехээр таharшаhан дээрэhээ партиин хараа шугамые тон шухала хэрэгнай гэжэ советскэ хүнүүдэй тоолодог байhые хараадаашье абадаггүй байгаа. Партида харша энэ бүлэгэй гэмтэ ябуулгые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум мэргэнээр, хаhа саг соонь элирхээлээ.

Москвагай заводуудай нэгэнэй директор нүхэр П. А. Воронин трибунын дэргэдэ ерэнэ.

— Партиин XX съездhээ хойшо оройдоол 16 hара үнгэрөө. Тиигэбэшье советскэ арад угаа ехэ эдэбхи хэшээлтэйгээр ажаллажа, XX съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэжэ байхаhаа гадна, съезд дээрэ хараалагдаhан ажахын байгуулалтын программые болзорhoонь урид бэелүүлхын тулада бүхы оролдолгоёо гаргажа байна гэжэ тэрэ хэлээ.

Иимэ ехэ эдэбхи хэшээлые тон hохорлиг хүнүүд обёоронгүй байжа болохо байна. Маленков, Каганович болон Молотовой бузар булай ябадалда хүрэhыень нүхэр Фурцевагай элидхэлhээ мэдэбэбди гэжэ нүхэр Воронин саашань хэлээ. Партиин политическэ хараа шугам хубилгаха зорилгоор энэ бүлэг можо боложо, партида харша арга хэрэглэн, партиин хүтэлбэрилхы органуудай составые hэлгэхэ гэжэ оролдодог байгаа. Ондо ондоо засаг түрэтэй гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха ленинскэ хараа шугамые энэ бүлэг үнэндөө буруушаахые оролдодог байгаа.

КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүд нүхэд Н. И. Бобровников, А. Н. Косыгин, Н. К. Байбаков ЦК-гэй Пленумэй хүдэлмэри тухай хөөрэхэ зуураа, партиин ленинскэ бата нэгэдэлые хамгаалхадаа, мүн партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй гэмтэ ябуулгануудые элишэлхэдээ пленумдэ хабаадагшадай нэгэн hаналтай байhыень тэмдэглээ. Энэ бүлэгэй гэшүүдэй можо болохо гэhэн hанаашалганууд тухай үгэ хэлэгшэд дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Нүхэр Н. А. Булганин, М. Г. Первухин, СССР-эй Генеральна прокурор нүхэр Р. А. Руденко, Москва городой Совнархозой түрүүлэгшэ нүхэр К. Д. Петухов болон бусад суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущевой эдэбхитэдэй суглаан дээрэ ехэ үгэ хэлэхэдэнь, сугларагшад нэрьемэ удаан альга ташалгаар угтаа.

Городой партийна эдэбхитэдэй суглаан нэгэн дуугаар резолюци баталан абажа, Москва городой бүхы парторганизациин hанамжые мэдүүлэн, ленинскэ партиин зэргые саашадань улам нягтаар жагсааха, хүтэлбэриiень бэхижүүлхэ, партиин генеральна хараа шугамай түлөө тэмсэхэ зорилгоор партиин ЦК-гэй Пленумэй абаhан тогтоолые нэгэн дуугаар hайшаагаад, хүсэдөөр дэмжээ.

Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй, тэдэнтэй нэгэдэhэн Шепиловай хэhэн ябуулгые партийна эдэбхитэдэй суглаан уур зэбүүрхэлтэйгээр буруушаагаа.

Партида харша бүлэгые нэгэн hаналтайгаар буруушааhан ЦК-гэй бүхы гэшүүдэй, ЦК-гэй гэшүүдэй кандидадуудай, Центральна Шалгалтын Комиссиин гэшүүдэй бата hайн нэгэдэлтэй, нягтаар жагсанги байhые столицын партийна эдэбхитэдэй суглаан угаа ехэ ханангяар тэмдэглээ.

ЦК-гэй Президиумэй составhaa, ЦК-гэй составhaa нүхэд Маленковые, Кагановичые болон Молотовые гаргаха тухай, мүн КПСС-эй ЦК-гэй секретариин тушаалhaa, Президиумэй гэшүүнэй кандидадуудай составhaa, ЦК-гэй гэшүүдэй составhaa нүхэр Шепиловые гаргаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй шиидхэбэриие столицын партийна эдэбхитэд hайшаагаа.

Москва городой партийна организаци өөрынгөө зэргые бүри нягтаар эмхидхэн жагсааха, марксизм-ленинизмын илалта түгэлдэр туг доро ябажа, коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ саашанхи амжалтануудые түйлаха гэжэ КПСС-эй ЦК-е партийна эдэбхитэдэй суглаан найдуулаа.

(ТАСС).

Областной партийна эдэбхитэдэй суглаан

Областной партийна эдэбхитэдэй суглаан июлиин 3-да Улан-Удэдэ болоо. 900 шахуу коммунистнууд—хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенциин түлөөлэгшэд, партийна, советскэ, ажахын хүдэлмэришэд суглаанда хабаадаба.

«Партида харша Г. М. Маленковой, Л. М. Кагановичын, В. М. Молотовой бүлэг тухай» КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй Тогтоол тушаа КПСС-эй областной комитедэй секретарь нүхэр Хахалов элидхэл

КПСС-эй ЦК-гэй Президиум дотор Маленковой, Кагановичын, Молотовой бии болгоhон, партида харша бүлэг тухай асуудалые зүбшэн хэлсэhэн КПСС-эй ЦК-гэй июньдэ болоhон Пленумэй хүдэлмэри тухай элидхэлшэ хөөрөө.

Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэг тухай КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй Тогтоолые областной бүхы партийна организаци hайшааха, тиигээд КПСС-эй ЦК-е тойрон улам нягтаар эмхидэн жагсаха, манай партиин бата нэгэдэлые hэрэмжэтэйгээр аршалан хамгаалха гэжэ найдажа байhанаа элидхэлшэ мэдүүлээ.

КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар, республикын промышленностиие, хүдөө ажахые болон культурые саашадань дэбжээхэ талаар областной партийна организациин үмэнэ табигдажа байhан тодорхой зорилгонууд тухай элидхэлшэ үгынгөө түгэсхэлдэ тогтоhон байна.

Партийна эдэбхитэдэй суглаан идейно-политическэ үндэр хэмжээндэ үнгэрөө. Суглаан дээрэ 23 хүн үгэ хэлэбэ.

Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй можо болоhые суглаанда хабаадагшад нэгэн hаналтайгаар буруушаагаад, энэ бүлэгэй ябуулгые зогсоон усадхаха талаар КПСС-эй Центральна Комитедэй хаhа саг соонь, шууд хэмжээ абаhанда хананги байhанаа элишэлээд, КПСС-эй ЦК-е тойрон Бурят-Монголой областной партийна организациин нягтаар жагсанги байhан тухай мэдүүлээ.

— Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгые Центральна Комитедэй бута сохиhон ябадал хадаа өөрынгөө зэргын бата нягта нэгэдэлэй түлөө тэмсэлдэ партиин туйлаhан элитэ ехэ илалта болоно гэжэ КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр **Продайвода** хэлээ. — Партида харша тус бүлэгэй ябуулгыень бидэнэр ехэ зэбүүрхэнгеэр буруушааха зуураа, КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй Тогтоолые угаа ехэ ханангяар hайшаанабди.

Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй ябуулгые КПСС-эй Центральна Комитедэй нэгэн hаналтайгаар буруушааhан ябадалынь манай партиин бата нягта жагсаалтай ба, нэгэдэлтэй байhые, партиин хүтэлбэрилхы органай хамтын сэсэн мэргэн оюун бодолые, хамтаараа хүтэлбэрилхэ ленинскэ гол ёhоной угаа ехэ бата бэхи байhые, илан мандажа байhые гэршэлэн харуулна.

КПСС-эй ЦК-гэй шиидхэбэриие городой партийна организаци халуунаар hайшааха байhанда этигэжэ байhанаа нүхэр Продайвода элишэлэн мэдүүлээ.

— Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгые хаhа саг соонь балшыса элирүүлжэ, гэмтэ ябуулгыень зогсоон усадхаhан манай Центральна Комитедтэ үнэн зүрхэнhөө баясхалан хүргэхые хүсэнэб. ЦК-гэй Пленумэй шиидхэбэриие бүхы парти, бүхы совет арад халуунаар hайшааха гэжэ ПВЗ-гэй хүдэлмэришэн нүхэр **Курочкин** хэлээ.

Эб найрамдал бэхижүүлхэ, ороной ажахые саашадань хүгжөөхэ, арад зоной байдал улам hайжаруулха, коммунизм түргэнөөр байгуулха зорилгоор партиин бэелүүлдэг хараа шугамай ямар үрэ дүн үгэдэг байhыень өөhэдынгөө үдэр бүриин ажабайдалhaa харанабди. Парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй, тусхайлбал нүхэр Хрущевой hүүлэй үедэ арадта хододоо хандадаг, нютагуудтахи байдалтай танилсадаг болоhондо арад зон ехэ хананги байна. Арад зонтой нягта холбоотой байдаг дээрэhээ парти хүсэтэй байдаг гэhэн ленинскэ заабариие бидэнэр hайн мэдэнэбди. Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэг хадаа арад зонhoo таhараад, Ленинэй зааhан агууехэ замhaa партиие хазагайруулха гэжэ мүнөө hэдээ. Зүгөөр иимэ юумэ туйлажа хэншье шадахагүй.

КПСС-эй Улан-Удын Октябрьска райкомой секретарь нүхэр **Оглоблин** трибунын дэргэдэ ерэнэ.

Манай партиин бата нэгэдэлтэй байhаниинь, Центральна Комитедэй эбдэршэгүй нягта жагсаалтай байhаниинь КПСС-эй июньдэ болоhон Пленумэй шиидхэбэриhээ харагдана. XX съездын хараалhан замhaa партиие хазагайруулха гэжэ Маленковой, Молотовой, Кагановичын хүсэhэн hэдэлгэнүүд шанга сохилто абаа. КПСС-эй ЦК-гэй июньдэ болоhон Пленумэй шиидхэбэринүүд манай партиин ленинскэ бата нягта нэгэдэлэй илан мандажа байhые харуулна.

Октябрьска районой партийна органaизаци манай партиин Центральна Комитедэй Пленумэй шиидхэбэриие нэгэн hаналтайгаар hайшаан дэмжэхэ байха гэжэ нүхэр Оглоблин мэдүүлбэ.

Ленинскэ генеральна хараа шугамые, КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые Коммунистическэ партиин ударидалгаар ябажа, сэхэ шууд бэелүүлhэнэйнгээ ашаар совет арад промышленностиие, илангаяа хүндэ индустриие хүгжөөлгэдэ, мүн хүдөө ажахые дэбжээлгэдэ, ажалшадай ажабайдалые hайжаруулгада шэнэ ехэ амжалтануудые туйлаа гэжэ суглаанда үгэ хэлэhэн хүн бүхэн тэмдэглээ.

Бүхы арадайгаа дэмжэлгэдэ түшэглэн, Центральна Комитедэйнгээ хүтэлбэреэр XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө партиимнай угаа ехэ хүдэлмэри хэжэ, ажахын бүхы hалбаринуудта горьтой амжалтануудые туйлаад байхадань, партида харша Маленковой, Кагановичын болон Молотовой бүлэг хадаа партиин хараа шугамда эсэргүүсэдэг байгаа гэжэ партийна эдэбхитэдэй суглаанда хабаадагшад хэлэhэн байна.

— Өөрынгөө Центральна Комитедые тойрон нягтаар жагсанхай манай партиин XX съездhээ хойшо үнгэрhэн саг соо коммунистическэ байгуулалтадаа ехэ амжалтануудые туйлаад байhые хүн бүхэн мэдэжэ байна гэжэ мяханай комбинадай слесарь нүхэр **Быков** хэлэбэ. XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө совет арадай угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр тэмсэжэ байхадань, партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэг партиин Центральна Комитедтэ эсэргүү нюуса үгэсөө хэжэ, можо боложо тэмсэхэ замда ороhон байна. Партида харша тус бүлэгэй ябуулгые саг соонь элишэлhэн Центральна Комитедэй энэ шиидхэбэриие бүхы партиин болон арадай дэмжэхэ байhаниинь дамжаггүй.

— XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, партиин туйлаhан угаа ехэ амжалтануудые hохор лэ хүн харахагүй,—гэжэ партиин Прибайкальска аймкомой секретарь нүхэр **Перевалов** хэлэбэ. Колхозой гэшүүдэй, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй туйлаhан амжалтанууд тухай тоо баримтануудые харуулаад, партида харша Маленковой, Кагановичын болон Молотовой бүлэг тухай КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй абаhан шиидхэбэриие областной партийна организаци нэгэ hаналтайгаар дэмжэхэ байhаниинь дамжаггүй гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэг хадаа промышленностиие хүтэлбэрилгэ шэнэдхэн табиха, экономическа районуудта Совнархозуудые бии болгохо тухай бүхы партяар, бүхы арад зоноор hайшаагдаhан тон шухала хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэдэ haад ушаруулха гэжэ оролдоhон байна гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

Промышленность болон барилгые хүтэлбэрилхэ шэнэ аргын тон hайн байhаниинь Совнархозой байгуулагдаhан түрүүшын үдэрhөө харагдана гэжэ Бурят-Монголой захиргаанай экономическа районой Совнархозой түрүүлэгшэ нүхэр **Давыдов** хэлэбэ.

Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Матвеев** тодо hонор үгэ хэлээ.

— Партиин табиhан зорилгонуудые бэелүүлхын тулада бүхы совет арад угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр ажаллажа байна,— гэжэ тэрэ хэлээ.— Ажахын болон культурна байгуулалтын бүхы hалбаринуудта бидэнэр амжалта туйланабди. Манай колхоз мяха болон мал ажалай бусад продукт абалгые hүүлэй гурбан жэлэй турша соо гурба дахин ехэ болгоо. Колхозой ажахы саашадаа бүри түргэнөөр, хүгжэхэ. Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй хардалга гүрдэлгэдэ ехээр зэбүүрхэн дураа гутанабди. КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй шиидхэбэриие бүхы партиин, бүхы арадай халуунаар дэмжэхэ байhаниинь сохомтой.

— Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэг хадаа ажабайдалhaa таharшаhан дээрэhээ шиидхэгдэхээр болоhон хүдөө ажахын зорилгонуудые ойлгодоггүй байгаа. Һү, мяха, тоhоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар ойрын жэлнүүдтэ США-е хүсэхэ тушаа партиин уряае бүхы арадай дэмжээд байхадань, партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэг социалистическэ ажахын туйлай ехэ арга боломжодо этигэдэггүй байhанаа харуулба, гэжэ Мухарбэшэрэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь нүхэр **Калашников** хэлэбэ.

Һү, мяха, тоhоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбооото Штадуудые ойрын сагта хүсэхэ гэhэн зорилгые бэелүүлхын түлөө бүхы совет арадтаяа хамта манай колхознигууд тэмсэжэ байна.

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партийна организаци партиин ЦК-гэй табиhан зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэйгээр дүүргэхэ байха гэжэ найдуулаад, КПСС-эй Центральна Комитедые тойрон бүри нягтаар жагсажа, Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтануудаар угтахабди гэбэ.

— Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгые элирүүлгэ хадаа манай партиин нэгэдэлые бүри бэхижүүлжэ, тэрэнэй зэргэнүүдые улам бата бэхи болгохо байна гэжэ КПСС-эй Кабанскын айкомой секретарь нүхэр **Мирошниченко** хэлэбэ.

Промышленностиие, хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, манай арадай ажана байдалые болон культурые дэбжээхэ хараа шэглэл Коммунистическэ партимнай бэелүүлжэ байна. Хаhа саг соонь хэмжээнүүдэй абтаhанай ашаар хүдөө ажахын продукци хоёр-гурба дахин ехээр абадаг болохо, орон дотор абтадаг hү, тоho, мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар ойрын хоёр-гурбан жэл соо Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхэ ехэ арга боломжо бии болоо. Имагтал бодото байдалhaa, арад зонhoo таharhан, тэдэнэй хэрэглэмжые хайхардаггүй хүнүүд лэ манай партиин политикын зүб байhанда этигэнгүй байжа болохо байна. Мал ажалай продукнуудай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е хүсэхэ тушаа партиин уряалда харюу болгон аймагай колхозууд бүри мүнөө жэлдэ мяха, hү хоёр дахин ехээр абаха уялга абанхай. Тиихэдэ Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз 1960 ондо эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 105 центнер мяха, 440 центнер hү абаха уялга абанхай. Аймагнай бүхы дээрэ 1960 ондо эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 80 центнер мяха, 280 центнер hү haаха уялга абанхай юм.

Ойрын хоёр-гурбан жэл соо США-е хүсөөд, ахин гараха тушаа уряа дан эртэ табигдаа гэжэ партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй буруугаар хэлэдэг байhыень, КПСС-эй ЦК-гэй табиhан зорилгые саг соонь дүүргэхээр шиидэнги байhан колхозно таряашадай патриотизм гэршэлнэ.

— Хүдөө ажахые эрид түргэнөөр хүгжөөхэ тушаа КПСС-эй XX съездын болон партиин Центральна Комитедэй Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые угаа ехэ ханангяар колхозно таряашад угтаhан юм,—гэжэ Бичурын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Митыпов** хэлэбэ.— Тэдэ шиидхэбэринүүдэй ямар ехэ ашатай туhатай байhые мэдэрээд байнабди. Хүдөө ажахымнай түргэнөөр хүгжэжэ эхилээ. Манай колхоз бүри энэ жэлдэ hү абалгаяа нёдондонойхиhoo 2,5 дахин, тиихэдэ табанжэлэй эсэстэ нёдондонойхитой сасуулхада hү абалгаяа 3,5 хахад дахин, мяха абалгаяа дүрбэ дахин ехэ болгохо гэжэ шиидэнхэй. Эдэ бүгэдэ хадаа манай партиин Центральна Комитедэй хүдөө ажахы тушаа ябуулжа байhан политикын тон зүб байhаниие гэршэлнэ.

КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Очиров**, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Болсохоев**, БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Цыремпилон**, облпрофсоведэй түрүүлэгшэ нүхэр **Шевченко**, БМАССР-эй элүүрые хамгаалгын Министр нүхэр **Боянова** бурят-монгол арадай экономикые болон культурые хүгжөөхэ тухай КПСС-эй ЦК-гэй угаа ехэ оролдолго гаргадаг тушаа, партиин сэсэн мэргэн национальна политика тушаа хэлээ.

— Ленинскэ интернационализмда үндэhэлдэг арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан манай агуухэ олонациональна гүрэнэй илагдашагүй хүсэ шадалтай байха үндэhэн болоно гэжэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Очиров** хэлээ. Манай Эхэ ороной бүхы арадууд партиин Центральна Комитедэй бэелүүлдэг национальна политикые халуунаар дэмжэнэ. Манай Бурят-Монгол республика экономико болон культураяа саашадань хүгжөөхэ хэрэгтээ партиин Центральна Комитедhээ саг үргэлжын туhаламжа абадаг байна. Энээниие юун гэршэлнэб гэхэдэ, Бурят-Монголой экономическа захиргаанай район байгуулагдаа, хүдөө ажахыда туhаламжа үзүүлэгдэнэ, Бурят-Монголой литература болон искусствын декада Москвада үнгэргэхэ тухай шиидхэбэри абтаа.

Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэг тухай КПСС-эй ЦК-гэй июньдэ болоhон Пленумэй шиидхэбэриие бүрин дэмжэхэ зуураа, тус шиидхэбэриие hайшааха, Центральна Комитедые тойрон бата нэгэдэлтэйгээр, нягтаар жагсанги байhанаа үшөө дахин гэршэлэн баталхыень, манай партийна организаци партиин Центральна Комитедэй найдамтай түшэг тулгуури болоно, саашадаашье болохо гэжэ харуулхыень областной партийна организациин бүхы коммунистнуудые уряалха гэhэн дурадхал оруулнаб.

Областной партийна эдэбхитэдэй суглаан нэгэн дуугаар тогтоол баталан абажа, партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй ябуулгада эсэргүүгээр партиин ЦК-гэй абаhан хэмжээнүүдые хүсэдөөр hайшаагаа.

— Партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой бүлэгэй можо болон ябуулга хэлгэдэ эсэргүүгээр абтаhан хэмжээнүүдые Бурят-Монголой бүхы партийна организаци, республикын бүхы ажалшад нэгэн hаналтайгаар халуунаар дэмжэхэ гэжэ партийна эдэбхитэдэй суглаан КПСС-эй ЦК-е найдуулна, юуб гэхэдэ эдэ хэмжээнүүд советскэ обществын хүтэлбэрилхы ба эмхидхэхы хүсэн бологшо партиин нэгэдэлые бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ ябадалай шухала байhан тухай ленинскэ гол ёhонуудта үндэhэлнэ, партиин, бүхы советскэ арадай аша туhада зохилдоно,—гэжэ суглаанай тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Партиин ленинскэ Центральна Комитедые тойрон улам нягтаар жагсахыень, Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан, промышленностиин болон хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые ехэ болгохо талаар абаhан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхыень КПСС-эй бүхы гэшүүд болон кандидадуудые партийна эдэбхитэдэй суглаан уряална.

Һүхэд һаалишад, мал адуулагшад!

Зунай үедэ нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө һарадаа 350—400 литрһээ доошо бэшэ.һү һаахын түлөө тэмсэе!

Кударын һаалишадай амжалта

Аймагай колхозууд июниин 20-ной мэдээгээр һү абалгые нёдондонойхидо орходоо 1,6 дахин ехэ болгоо гэхэ гү, али 1042 тонно һү ехээр һааба. Энэнь дунда зэргээр үнеэн бүриһөө 888 килограмм һүн һаагдаһан болоно.

Эндэхи түрүү колхозууд, жэшээнь, Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Ильин А. П., партиина эхин организациин секретарь нүхэр Банеев Ж. Ц.) һү һаалгые хоёр дахин ехэ болгоо. «Путь Октября» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Кривогорницын П. Б., партиина эхин организациин секретарь Кривогорницын П. Ф.) ажахын 8 һарын турша соо үнеэн бүриһөө 1044 килограмм һү һааба. Тэрэ тоодо май һарада үнеэн бүриһөө 241 килограмм һү һаажа, республикын колхозуудай мүрысөөндэ нэгэдэхи зооноор түрүүлжэ гараа һэн.

Эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ аймаг дотор 24 центнер һүн һаагдаад байна. Зарим колхозууд, жэшээнь, Ждановай нэрэмжэтэ колхоз 40 центнер, Сталинай нэрэмжэтэ — 38,4 центнер, «Путь Октября» колхоз — 35 центнер һү 100 гектар бүридэ һааба.

Һү һаалгые эрид дээшэлүүлһэнэй ашаар Кударын аймаг гүрэндэ һү тушааха, худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээд, 551 тонно һү нёдондонойхидо орходоо ехээр тушааба. «Путь Октября» колхоз гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые 189 процент дүүргээд байна.

С. Таханов.

Үнеэдээ үдэр һүнигүй адуулна

Түнхэнэй аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз зунай бэлшээриин эхилһэнһээ хойшо һү һаалгаяа 1,5 дахин ехэ болгоо. Гурбадахи комплексно бригадын һаалишад мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлээ. Эндэхид январиин 1-һээ июлиин 1 болотор үнеэн бүриһөө 1000 литр һү һаагаа. Энэ гүүртынхид малайнгаа бэлшээри хэдэн газар хубаагаад, тэрэнээ һэлгүүлэн тухэрээн сүүдхэ соо үнеэдээ адуулна. Үнеэд үһаар тэһалгарягүй хангагдана. Үнеэдэйнгээ үгэдэг һү харалсажа, һаалишад тэдэндээ элдэб шэмэтэ тэжээл (мяхгаа, гашаһан капуста) үдэр бүри үгэнэ. Залуу һалишад Е. М. Усольцева, Г. М. Сиростинова, М. А. Соловьева гүүртэ дээрээ түрүү һуури эзэлэнэхэй.

Һү һаалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэ мал адуулагшад Г. Н. Полубенцев, С. А. Усольцев, И. С. Полубенцев, В. М. Домышев угаа оролдосотойгоор хандана.

Һаяхан энэ колхоздо КПСС-эй обкомой. БМАССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа.

Е. Никитин.

Һурагшад колхоздоо ажаллахань

Түнхэнэй аймагай Тоорын дунда һургуулиин арбадахи класс дүүргэгшэдэй олонхинь хамтынгаа сугалаан дээрэ ехээжэ, худөө ажахыда ошожо худэлхөөр шиидэһэн байна. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һурагшад нэгэ звено боложо, тэжээл бэлэдхэлгэдэ ажаллахань. Мүн «Коммунизм» колхозойхид өөрынгөө колхоздо ошожо, малшанар, һаалишанаар ажаллаха, үбһэ тариа хуряалгада худэлхэ юм.

Эршэмтэйгээр ажаллахынгаа хажуугаар, тэдэнэр эрдэм һуралсалаа саашань заочноор үргэлжэлүүлхэ арга боломжотой.

Н. Тармаев.

Гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэбэ

«Красный опытник» колхозой һаалишад һү ехээр һааха социалистическэ мүрысөөндэ һүүлэй хэдэн һарын турша аймаг дотороо түрүү һуури эзэлнээр. Ажахын жэлэй эхинһээ июниин 26 болотор тэндэхи һаалишад үнеэн бүриһөө 1117 литр һү һаагаа.

Һү һаалгые ехээр дээшэлүүлһэнэй ашаар гүрэндэ һү тушааха түсэбөө июниин 26-да тус колхозойхид дүүргэбэ. Тиигэжэ түсэбэйнгөө ёһоор 16 мянга 990 литр һү тушааха гэд, мүнөө 18 мянга 842 литр һү гүрэндэ тушааба.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус колхоз гүрэндэ һү худалдажа байна.

Һаалишадай мүрысөөн

Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ тухай һүүлэй, жэлнүүдтэ парти, правительствын хэдэ хэдэн шиидхэбэринүүдые абаһанай ашаар Торийн аймагай Алцаг нютагай колхозой гэшүүд һү ехээр һаахын, хониндоо ноосо ехээр хайлаһын, малаа таргалуулхын түлөө нилээд оролдолго гаргажа, эршэ зоригтойгоор ажаллажа байна.

Энэ колхоз гол түлэб мал ажал эрхилдэг. Эндэхи артелиин үнеэд бултадаа тооной нютагай үүлтэрэй юм. Ажахын үнгэрһэн жэлэй турша колхоз дотор үнеэн бүриһөө 547 литр һүн арай гэжэ һаагдаа.

Байгша ондо нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ һү һааха тухай КПСС-эй обкомой пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, һү һаалгые ехэдхэхэ талаар бии байгаа арга боломжонуудаа элирүүлэн хаража үзөөд, ажахын энэ жэлэй турша үнеэн бүриһөө 1100 литр һү һааха гэжэ хараалһан байгаа.

Ажахын жэлэй найма һарын дүнгөөр нёдондонойхидо орходоо 1,8 дахин ехэ һүн һаагдажа, үнеэн бүриһөө һү абалга 199,8 литрээр дээшэлбэ. Мүнөө июнь һарын түрүүшын хахадай дүнгөөр урда жэлэйхидээ хоёр дахин ехэ һүн һаагдаба. Колхоз соо түрүү һаалишадай тоо олошороо. Тэдэнэй нэгэн—һаалишан Цыбик Жаргалова иигэжэ хөөрэнэ:

— Энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1500 литр һү һааха уялга абаһан байнаб. Энээнээ дүүргэхэб гэжэ батаар этигэнэб. Манай нютагай үүлтэрэй үнеэдһээ эды шэнээн һү һаажа болохоор. Тэрэнэй тула жэлэй дүрбэн сагта малаа зүбөөр харууһалжа, илангаяа зунай сагта бэлшээриинь зүбөөр эмхидхэжэ, үдэр һүнигүй бэлшээнэбди.

Мүнөө найма һара соо 796 литр һү һаагааб, үшөө 3 үнеэм энэ һарада түгаллаха юм.

Нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 1200—1300 литр һү һааха уялга абаһан һаалишад С. Шаралдаев, Д. Цыденова, Б. Дармаева, М., Лубсанова болон бусад горьтойхон амжалтануудые туйлаа. Фермэ шадарaa тарилга хэжэ, зун-намарай сагта үнеэдтээ ногоон тэжээл нэмэжэ үгэхэбди.

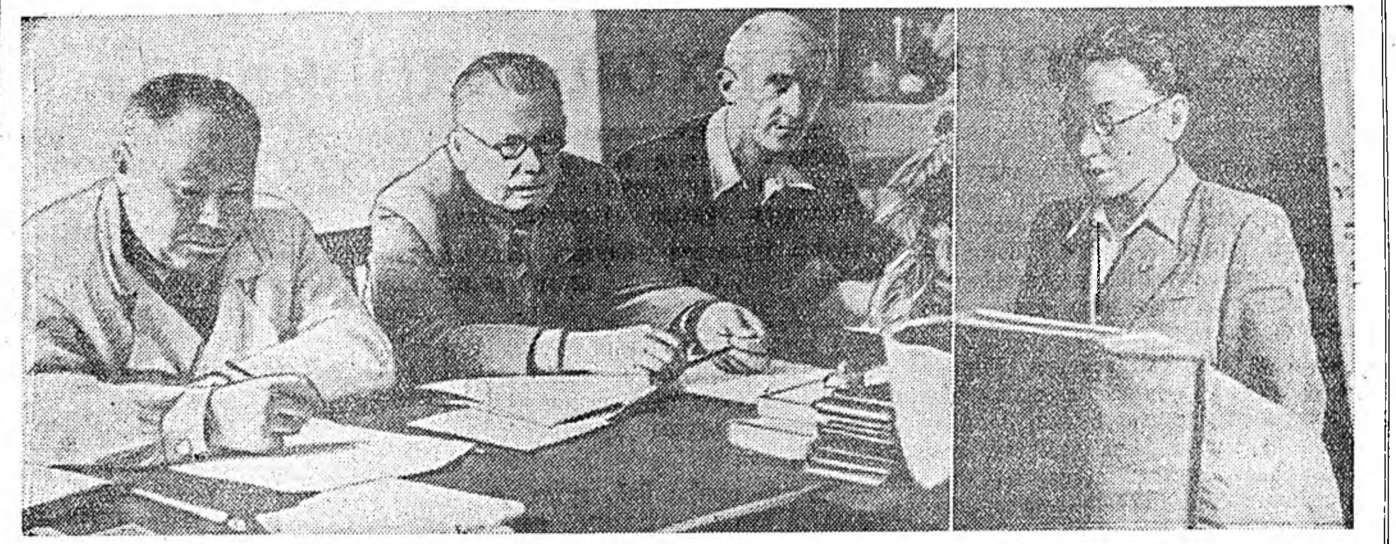
Зунай сагта ехэ һү һаахын түлөө тэмсэлдэ мал адуулагшадай үүргэ ехэ. Эрхим ажалаараа суурхажа, дуй дүршэлтэй болоһон Р. Пренлеев, Ц. Имегенов гэгшэд мал адуулагшадаар худэлнэ.

Фермэнүүд дээрэ ажалай гурим һайнаар табигдаагүй. Һаалишадай ажалай нэмэлтэ түлбэри саг сагтаа үгтэнэ, малшад али болохоор урмашуулагдана.

Социалистическэ мүрысөөндэ илажа гараһан һаалишанда правлениин ба партиина эхин организациин зүгһөө мүнгэн шан ба улаан вымпел, илажа гараһан фермэдэ дамжуулгын Улаан туг, 100 түхэриг шангайгаар һара һарадаа барюулагдана.

Тус колхозойхид абаһан уялгаяа дүүргэжэ, Агуу Октябриин алдарта 40 жэлэй ойн баярые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө бүхы хүсэеэ гаргажа байнхай.

М. Цаганов.

Улан-Удын зооветинститудай бүхы факультедүүдтэ шалгалтын экзаменууд һайнаар үнгэржэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гүрэнэй шалгалтын комиссиин гэшүүд С. И. Ламкин, В. А. Акатов, доцент Мачульский гэгшэд һууна. Ветеринарна факультедэй студент Малакшинов экзамен үгэжэ байна. И. Красавцевай фото.

Модошодой клуб

Хандагайтын леспромхозой профсоюзна клуб (Заиграй) «Забайкалле» комбинадай түрүү клубуудай нэгэн юм. Энэ клуб леспромхозойнгоо 4 участогай, заготзерногой, ОРС-ын хүдэлмэришэд болон албахаагшадые, Илька станциин түмэрзамшадые хангадаг юм.

Клубые даагшаар Георгий Карпенко ажаллана. Энэ нүхэр гурбан жэлэй турша ажаллаха зуура, модошодой сүлөөтэй сагаа культурнаар, хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэхэ хэрэгтэнь анхаралаа ехээр хандуулдаг юм. Гансал үнгэрэгшэ жэлдэ клубэй ураһайханай самодеятельностиин коллектив модошодто 36 дахин концерт болон зүжэгүүдые харуулһан байна. Тэдэнэй концертнүүдые харагшад халуунаар угтадаг.

Ураһайханай самодеятельностиин гэшүүд—паровозой машинистын туһалагша Е. Скляр, Ново-Илькын дунда һургуулиин директор В. Оспищева, багша П. Кузьмина болон бусад һонирхолтой номернүүдые харуулна. Мүн Е. Афрюткина, П. Козлова, А. Кукарева, В. Бирюкова гэгшэд самодеятельностьдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Клубай хүдэлмэридэ Улан-Удын театрально-хүгжэмэй училищиин студентнэр туһална. Мүнөө клубай дэргэдэ драмматическа, струнна, хореографическа, хоорой кружогууд хүдэлнэ. Эдээндэ залуушуул олоороо хабаадалсана.

Энээнһээ гадна, клубта элдэб лекци, хөөрэлдөөнүүд, тематическа вечернүүд үнгэргэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, «Уласхоорондын байдал тухай», «Бурят-Монгол—зургаадахи табан жэлдэ», «Мүнөө үеын Инди» гэһэн лекцинүүд уншагдаа. «Ши, комсомолой билет, баатаршалгада дуудална» гэжэ вечер, ситцевэ бал гэхэ мэтэ үнгэргэгдөө. Мүн харуулан ойлгуулха агитаци һайнаар эмхидхэгдэнэхэй.

Хандагайтын леспромхозой партиина, профсоюзна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд клубай худэлмэридэ һайнаар туһална.

И. Баженов.

Малшадые халуун анхаралаар хүреэлхэ

Хорниин аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз аймаг соо томо колхозуудай нэгэнниинь юм. Энэ колхозой ажахын гол һалбаринь мал ажал болоно. Колхозниигуудай олонхинь фермэ, гүүртэнүүд дээгүүр ажаллана. Ашанга, Амгаланта нютагуудаар, мүн Нарин Горхондо колхозой хонин һүрэг, үхэр мал үбэлэй, зунай сагтаашье байрладаг. Мал харууһалжа байдаг хүнүүд хүндэтэйшье, хаһюусалгатайшье ажал хэнэ. Тэдэнэй культурна болон ажаһуудалай эрилтые хангаха гээшэ колхозой правлени, партиина организациин шухала зорилго болоно.

Гэхэ зуура, энэ колхозой малшадта анхарал үшөөл һулаар табигдана. Мүнөө үедэ малшад зуһалангаа оронхой. Тэдэ, тэдэнэй дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Жэшээнь, һүүлэй үедэ холын фермэ болон гүүртэнүүдэй малшадта кино огто харуулагданагүй, лекци, элидхэлшье уншагданагүй. Ашанга тосхондо худөөгэй библиотекэ бии юм. Гэбэшье, нүүдэл библиотекэ эмхидхэгдэжэ, малшадта эльгээгдэнэгүй. Һонирхолтой номуудые олоор асаржа, бидэнэртэ уншуулаг лэ гэжэ залуу малшад эрнэ.

Фермэ, гүүртэнүүд дээгүүр медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд саг үргэлжэ ябажа байха ёһотой. Тэдэ, эндэхи фельдшер нүхэр Шойбонова малшад тушаа һаналаа табидаггүй,холын фермэ, гүүртэнүүдээр тон үсөөнөөр ябадаг.

Малшадай гэрнүүд гэхэдэ, ехэнхидээ набтархонууд, сонхо шагаабаринуудынь уйтан байна. Байрын уужам һаруул гэрнүүдые малшадта олоор бариха саг ерээ.

Колхозой правлени (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыденов, партиина эхин организациин секретарь нүхэр Цыбиков) малшадай культурно-ажаһуудалай эрилтые хүсэдөөр хангаха бээ гэжэ найдагдана.

И. Николаев.

Зондоо хүндэтэй библиотекарь

Үдэшэлэн, ажалай һүүлдэ, Закаменай библиотекын уншагшын танһаг соо хүн зон олоор суглардаг, газетэ ба журналнуудые үзэхэ амардаг юм. Уншалгын танһагые даагша комсомол Т. Тыхеева уншагшадта угаа хэрэгтэй болоно хэ.

Нүхэр Тыхеева Улан-Удэ городто нэгэ жэлэй курса дүүргээд, 1955 ондо Закаменай аймагта ажаллахаар эльгээгдэһэн байгаа. Тэрэ гэһээр хоёр жэл болоо. Энэ хугасаа соо нүхэр Тыхеева ажалдаа оролдосотой һайнаар хандажа, уншагшадта хүндэтэй болоо.

Уншалгын таһалга соо ороходо сэбэр, аятай зохи байдаг. Хананда элдэб олон лозунгнууд, диаграмманууд, номой выставкэнүүд шадамар гараар табигдаһан байдаг. Эндэ Цакир тосхоной ажалшад сүлөөтэй сагаа ашаг туһатайгаар үнгэрэдэг юм.

С.Цыренов.

Худөө ажахын ургамалнуудай хоротод тухай брошюра

Бурят-Монголой гүрэнэй номой хэблэл СССР-эй географическа обществын бодото гэшүүн И. С. Котовой «Бурят-Монголой АССР-эй худөө ажахын ургамалнуудай хоротод» гэһэн брошюра хэблэлһээ гаргаба.

Иимэ брошюра манай эндэ түрүүшынхиеэ хэблэгдэбэ. И. С. Котов өөрынгөө брошюра соо манай эндэ худөө ажахын ургамалнуудай ямар хоротод бии гэжэ тэмдэглэжэ, тэдэнэйтэй яажа тэмсэхэб гэжэ тодорхойгоор заана. Тиимэһээ тус брошюра худөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ, садоводуудта, биологиин багшанарта һурагшадта туһатай байхань лабтай.

Агын бурядуудай түүхэ тухай дансанууд

Агын ба Хориин думануудай хуушан монголоор бэшэгдэһэн дансанууд манай республикын гүрэнэй архивай склад соогуур олон жэлэй турша соо, мүнөөнэй эрдэмтэ түүхэшэдтэ үзэгдөө шэнжэлэгдээгүй, тооһондо дарагдажа, хулгана хибэндэ эдигдэжэ хэбтэнэ. Энэ болбол манай эрдэмтэд, түүхэшэд, архивай хүдэлмэрилэгшэдэй бурят-монгол арадай түүхэтэй холбоотой дансануудта эрдэм шэнжэлэлэй талаар һанаагаа табижа сэгнэдэггүй байһанаа харуулна. Иимэ ушарһаа бурят-монгол арадай түүхэ эрдэмээр шэнжэлэхэ ябадалда үсөөн бэшэ һамшарал ба алдуунууд гараһан байна. Жэшээнь, «Бурят-Монголой АССР-эй түүхэнь» нэрэдэхэн томо хаража үзэхэдэ, энээнииe бэшэгшэд хуушан монгол дээрэ бэшэгдэһэн бурят дансануудые хараа үзөөгүй дээрэһээ зарим газар уһанууд, уг гарбалай нэрэнүүдые болоод Агын думын тоготоһон сагые буруу бэшэһэн байна. Бурят-монгол арадай ёһотой түүхые, тэрэнэй урдын ажабайдалые гүнзэгы үргэнөөр харуулхын ороондо, заримдаа хаанта засагай хуудадтаар түүхые ехээр бэшэһэн байха юм. Хэрбээ эдэ түүхэшэд хуушан монголоор бэшэгдэһэн Ага-Хори-Сэлэнгын дансануудые бултыень хаража, шэнжэлһэн байгаа һаа, дурсагдаһан алдуунуудые хэхэгүй һэн. Эрдэмтэд ямаршье арадай түүхэ бэшэхэдээ тус арадай түрэлхи хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн дансануудые шэнжэн үзэжэ, тэдэнииe баримталан бэшэдэг байна бшуу.

Һаянай Агын ба Хориин степной думануудай хуушан монголоор бэшэгдэһэн бурят дансануудые хаража, илгажа, эмхидэнь оруулжа, тэдэ хэрэгүүд соо бурят-монгол арадай түүхэ бэшэхэ ябадалда хэрэгтэй ямар удхатай саарһанууд бии хаб гэжэ элирүүлхэ зорилготой ажал эхилээд байнабди. Агын думын дансанууд харааd байхада иимэрхүү байна.)[1]

Республикын гүрэнэй архивта Агын думын элдэб янзын 6000 түхай хэрэгүүд бии. Эдэнэй тон үнинэй данса 1807 оной августын 31-нэй үдэр хэгдэһэн байна. Энэ дансa соо Хориһоо Ага зөөжэ ошоһон бурядууд, тэндэхи отогууд ба хамтарһандай эдлэхэ, нютаглаха газарай хубаари хэһэн хэлсээн бии байна. Хэлсээ хэһэн дансада бурят хүнэй зураһан газарай хубаарин карта хабсаргагдана. Энэ хэлсээн Агын думын зүгһөө энэ хэлсээн Агын бурядуудай газар эдлүүридэ хабаатай тон түрүүшын данса байжа магад.

Агын думын архивай дансануудай соо түүхэдэ хабаатай ехэ олон шухаг саарһанууд бии. Жэшээлхэдэ, инородно управануудай жэлэй эсэстэй тоосоонууд, алба түлбэри түлэхэ хубааринууд, үртөө унаа ябуулха, харгы заһаха захиралта ба хүргэлтэнүүд, мал ба тариан ажалай арбижалга тухай тоо мэдээнүүд, газар эдлүүри, сабшалан ба нютагай хубаари болон арсалдаан зарга тухай саарһанууд, үри зөөри нэхэбэри ба гэр бүлын асуудалаар заргануудай тушаа нютагай зоной шүүмжэлэл, гэр бүлын зарга, зэрэг һахилһан шиидхэбэринүүд, жэл бүри болодог хаялсаа нийманай дээрэ хүдалдаагай элдэб янзын подрядуудые бүтээхэ хэлсээнүүд гэхэ мэтэ олон дансанууд бии. Эдэ дансанууд болбол Агын бурядуудай XIX зуунай эхинһээ Октябриин революци хүрэтэр яажа ажаһууһыень бүхы талаһаань элирүүлхэ байна.

Илангаяа эдэ дансанууд соо инородно управануудай тоосоонууд ехэ һонин байна. Агын думын эхилжэ тогтоходо Бэрхэ Цүүгэлэй, Цүүгэлэй, Могойтын, Шулуутайн, Тудхалтын, Хялын гэжэ зургаан управа, тээ хожомхон Түүргын ба Барууи Хуацайн управанууд бии болгогдоһон байгаа.

Управануудай тоосоонууд соо тон түрүүн тус управын зоной тоо, тарилгын мэдээ,тиигээд зоной ажахын байдал, абари зан ба эдүүр энхэнь, арадай гэгээрэл, худалмэриин хүсэнэй сэн, экономическа үүрһалажмын магазинай тариянай орошо гаршын тоо баримтанууд, зоной ашаг олзо, аралжаа наймаан, малай үсхэбэрилгэ гэхэ мэтэ олон янзын юумэнүүд тухай бэшэгдэнэ. Жэшээлхэжэ абаад харахада, Түүргын управын 1881 оной тоосоон соо абтаһан тариан зоной хоолдо хүрэхэгүй гэжэ хэлэгдэнэ. Саашань бэшэхэдээ бурядууд эрдэмэй түһые мэдэбэшье, нүүдэл байдалтайһаа ба илангаяа һургуулин үсөөнһөө боложо манай нютагай зон соо эрдэм гэгээрэл ехэ муугаар дэлгэрэнэй гэнэ. Агада оройдоол ганса приходско һургуули байгаа. Агынприходско һургуулида Түүргэһээ 3 хүбүүд, уездна һургуулида 1 хүбүүд хамтын хүсөөр байлгадагбди гэжэ мүн тэрэ тоосоон соо хэлэгдэнэ. Нютагай бурядууд үгытэй дээрэһээ өөһэдынгөө хүбүүдые дэлдэ һургуулида эльгээдэггүй гэжэ тэмдэглэгдэнэ. Манай нютагай зон бүхы Агын бурядуудтай хамта Агын приходско һургуулиин дэргэдэ библиотекэ тогтооохо гэжэ мүнгэ үгөө һэмээ, теэд эрдэмүйһөө энэ библиотекын ямаршье байһыень мэдэнэгүйбди гэжэ бэшэгдэнэ. Энээнние хаража үзэхэдэ, бурят зоной эрдэм гэгээрэлэй хойноһоо хэрэшье оролдодог байгаа һаань, хаанта засаг хадаа арадай энэ эрмэлзэлгэдэ ямаршье туһа үзүүлхэгүйһөө гадна, һаалта хэдэг байһаниинь элирнэ.

Мүн тоосоонууд бурят нютагуудаар товарно-мүнгэнэй харилсаанай дэлгэрһые элирүүлнэ. Зоной ашаг олзо тушаа хэлэхэдээ, арад зоной гол олзонь мал үсхэбэрилгэ болоно, тэрээнһээ гадна, сүлөөтэй сагтаа зарим хүнүүд модоной ба түмэрэй дархa, агнуури хэдэг гэнэ. Тиихэдэ дархалалга ба агнуури зондо бага олзо үгэдэг байгаа.

Бурядууд ажахыһаа үлүү гараа болоһон юумэеэ Агын һуурида жэл бүри болодог ярмагта, Чита, Нерчинск абаашажа, хилэ гаргажа худалдадаг гэжэ аралжаа наймаан тухай дурсагдаһан тоосоон соо хэлэгдэнэ.

Алба түлэхэ хубааринуудые харахада, Агын зоной баян, үгытэй анги боложо бутарха ябадал жэл жэлээр элирнэ. Жэшээнь, 1838 оной—Агын думын бии болоно үедэ Агада баян шадалтай 289 дүшэ, дунда шадалтай 506 дүшэ, адаг шадалтай 4608 дүшэ ба оройдоо ямаршье зөөригүй 1538 дүшэ зон байһан байна. Энээн дээрэһээ хараажа үзэхэдэ, баян зониинь тон үсөөнинь, үгытэй зониинь олонхинь байгаа. Гадна, мүн хубааринууд Агын зоной тоо томшогүй олон алба түлбэри түлэдэг байһыень харуулна. Эхэ албан гэжэ («ясак») I аминай 38 мүнгэ хахад, хамтын татари, земскэ, губернскэ, таһагай, газар хэмжэлгын гэхэ мэтэ алба түлэдэг, үшөө элдэб янзын натуральна түлбэри (харгы заһалга, харалга, улаа шэрэлгэ гэхэ мэтэ) арадай зүүгын дээрэ унадаг һэн. Алба, түлбэриин хубаари ба энээнние түлэхэ тоосоонуудые шэнжэлэн үзэхэдэ, урда сагта хаанта засаг болоод нютагай баяшууд бурят үгытэй зониие хайшан гэжэ мүлжэдэг байгаа гэжэ нилээд элирхэ байна.

Управануудай тоосоонуудай бэшэ статистическэ мэдээнүүд Агын зоной үдэлгэ, хэдынь нүүдэл байдалтай, хэдынь түхинэһэн байдалтай байгааб, хэды һэеэ гэр, хэды модон гэр байгааб гэхэ мэтэ олон юумые элирүүлжэ үгэнэ.

Ага нютагта урда сагта үмсын газар үгы байгаа. Бүхы газараа агын бурядууд хамтаараа эдлэдэг гэжэ нэрэ зүүдэгшье һаа, үнэн дээрэ сабшалангай, тарьялангай ба нүүдэлэй газарнуудые өөһэд хоорондоо хэлсэжэ, хэлсээнэй ёһоор хубаадаг һэн ха.

Анхан сагһаа хойшо мүнөөшье хүрэтэр агынхидай табан хушуу мал соо юунһээшье үлүү хони олоор үсхэдэгынь элирнэ. 1881 оной Түүргын управын мэдэлэй зон 4430 адуутай, 5200 үхэртэй, 9900 хонитой, 280 ямаатай, 290 тэмээтэй байгаа. —Хонидынь адуу үхэрһөө хоёр дахин шахуу олон байгаа бшуу.

Жэл бүри намар Агада олон янзын хамтын ажал дүүргэхэ подрядууд хаялсаа наймаан дээрэ худалдагдадаг байгаа. Энэ подрядуудые абаһан хүнүүд түүсэд хэлсээ бэшэжэ, бээ уялгалаад, абаха ёһотой мүнгөө ажалаа дүүргэхэдээ абадаг һэн. Агын думын архивта иимэ хэлсээнүүд ехэ олон. Эдэ хэлсээнүүд агынхидай олониитын байдалые ехээр элирүүлхэ байна.

Дасангуудай жасын тоосоонууд баһа һонин. Ажалша арадай хара хүлһөөр олдоһон дасангай зөөри зөөшэ гансал ламанарай хоол хүнэһэн ба баяжалда ошодог байһаниинь элитэ. Дасангуудай тоосоонуудые хаража үзэхэдэ, ламанарай яажа арад зониие мүлжэдэгынь альган дээрэ гаража үгэнэ.

Дээрэ хэлэгдэһэн гол дансануудһаа гадна, зоной юрэнхы энхэ байдалые харуулһан олон янзын һонин саарһанууд Агын думын архивта бии. Жэшээлбэл, алдагдаһан мал бэдэрһэн, мүн алба налогһоо тэрьедэһэн, хулгай худал хэдэ тэрьедэһэн зониие бэдэрэн соносхолнууд, хадамдаа, үбгэндэө дарлуулһан залуу эхэнэрнүүдэй гомдолой мэдүүлгэнүүд, мүн бэрэ алдаһан хомхой хобдог хадамай худаһаа зөөри нэхэһэн саарһанууд, хаартаба, архиншa холшор ябадалтаниие хяхаха засагай захиралтанууд, үри зөөри нэхэбэриин мэдүүлгэнүүд гэхэ мэтэ олон баримтанууд бии. Агын тоосоонуудтай тоолхожо барашагүй олон саарһанууд бии. Гадна агынхидай Читын гимнази тогтоохоdo, үнэшэдэй гэртэ, ородой губернинүүдэй үлэсхэлэн тариашадта, түймэртэ дайрагдаһан ядаралтанда, Нерчинск, Иркутск гэхэ мэтэ хотонуудта музей ба выставкэнүүдые түхеэрэлгэдэ, далайн томо корабльнуудые барилгада, хойто хүйтэн орон болод Амарые доошо абһан экспедицинүүдтэ, зүүн зүг руу туугдадаг «гүрэнэй гэмтэдтэ» мүнгэ, хоол хубсаһа бадарай ёһоор үгэһэн тухай саарһанууд мүн архивта олон.

Агын степной думын хуушан монголоор бэшэгдэһэн дансануудые эрдэмтэ түүхэшэд, этнографууд, юристнүүд ба лингвистнүүд гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзөө һаа, агынхидай социально-экономическа түүхэ, юрын байдал, нютагай эрхэ ба шүүмжэлэлэй практика, бэшэгэй, хэлэнэй шэнжэ XIX зуунай эхинһээ Октябриин революци хүрэтэр тодоор элирхэ байна. Гадна, манай Бурят-Монголой уранзохёолшод эдэ дансануудай соо урданай арадай байдал тухай үнэтэй материалнуудые олохо болоно. Манай һанахада, Ага Хориин хуушан монголоор бэшэгдэһэн бурят дансануудһаа тон хэрэгтэйень түүжэ. хэблэн гаргааха саг болоо гэжэ бодогдоно.

Р. ПУБАЕВ, түүхын наукануудай кандидат.

1) Хориин думын дансанууд тухай хожом бэшэхэ һанаатайбди.

Барадий МУНГОНОВ

Хүсөөтэ горхон харьялна...

3.

Наранай доорохон болобошье, халуунай амин бууранагүй. Дулаан агаар эрбэгэнэн зэрэлгээтэжэ, холын нуга тохойнууд, буусанууд, баруун ой, зүүн Шэбэр-Таһархай, Хёлгын голой наагуурхи зуһалангай айлнуудшье дээрэ доро, холо ойро боложо харагдана.

Тээ тэрэ баруун хойгуур, Бооринн эрье доогуурхи үргэн ехэ сабшалан дээрэ, эгээл тэрэ Лусалай, Будын, Похолёон баабайн буусанууд багта хэбэртэй, хоёр косилкашан сабшуулжа ябана. Тэрэ зүгһөө машинын таһалгаряагүйгөөр таршаганахань, нэгэ машинистын хонгёо һайхан хоолойгоор дуу дуулахань зунай ногоон торгон талын һэлгеэдэ долгитон, хүнэй шэхэ гэжэгынэжэ, һонороор дуулдана. «Дуула, дуула, инагни. Би шамдаа дуратайб. Гэрэлтэй хурса харасадашни дуратайб, хонгёо прагуухан хоолойдошни дуратайб, оёоргүй гүнзэгы сэдьхэлдэшни дуратайб» гэжэ Дулма бодоно, хэды алхаад лэ косилкашан тээшэ эжэлүүдгүй хараад абана. Тэндэ инаг ойро һанагдаха хүниинь, халууханаар сохилдог зүрхэниинь, аяар холын аян замда ашаа тэгнээ ехэтэйгээр ябажа гараха жаргалта одониинь байна хаям даа. Тэндэ инаг дүтэ һанагдаха Дугарынь ябана хаям даа... Дулмын зосоо наранай туяа толорно, гүлмэр залуу сэдьхэлдэнь инаг дуранай аялган зэдэлнэ, хамаг сээжэ зүрхэниинь баяртайгаар дуулана. Нармай ногоон сабшалан, улаа ягаан сэсэгүүд, тэрэ саагуур зэрэлгээтэһэн ой тайга, болдогой хоорондуур һүрэһэн ногоон эрсэн бахашье — хуу баран һайханаар харагдана. Теэд дурлаһан зүрхэндэ хамаг юумэн жэгтэй гоёор һанагдадаг хаям даа... Гэбэшье, сэдьхэлэйнь оёорто бүри гүнзэгыдэнь хадагалагдаһан нэгэ бишыхан хара толбо гэнтэ гэнтэ һанагдажа, зүрхынь хадхаад абадаг юм. Баханын хултагад гэһэн ямар нэгэ жэгтэйхэн харасаһаа зосоонь заригад гэжэ аягүй болодог. Дулмын абатай эсэгынгээ бүһэсэ андалдаһан хадань Бахана Дулмые оройдоо өөрын һамган шахуугаар һанадаг болонхой хэбэртэй. Үшөө Дулмын нарайда, Баханын үйндөө хүрөөд байхадань хүршэ һуудаг тэдэнэй эсэгэнэр—Гармын Дамдин Базарай Рэгзэд хоёр архиин халуугаар хүхюунүүд, бардамууд боложо ерээд, бүһөөэ андалдажа, худа ураг болобо гээшэбди гэһэн байгаа. Рэгзэдынь нилээд удаахан колхоздо оронгүй, барагхан дунда шадалтай һуухадаа үнэтэйгөөр худалдажа абаһан үзүүртээ сасагтай, үнгын һудалтай утаһан бүһэ үгөө һэн. Дамдиниинь залууһаа хойшо бүһэлжэ ябаһан шара гуулин горьётой, нариихан аад, олон газараараа хухарһан хуушан хара һур бүһөөэ үгөө бэлэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо эгсэ хорин жэл болоо. Бүһэсэ андалдаһанайнь түлөө Дулма абаяа шоо үзэдэггүй, «урданай бурят зоной тиимэ ёһо байһан юм ааб даа. Мүнөө тэдэ бүһэнүүдынь долоон заяанда мартагдаа юм бэзэ» гэжэ һанаагаа заһадаг, убайлхагүйе оролдодог.

Эдэ мэтын элдэб һайханшье зосоо гажаруулмашье бодолнуудтаа эзэлэгдэһэн басаган «өө Дулма, ябая даа» гэжэ абынгаа оглохыешье абаһаар дуулабагүй. Абань дахин шангаханаар оогложо, тэдэнэр хоюулан горхоной хүйтэн уһаар нюур гараа угаагаад, отог руугаа гэшхэлбэд.

Наран орожо, үдэшын боро хараан удаахан маряаһаар ерэнэ. Һэрюухэн һэбшээ татажа, хилганын оройе зөөлэхэнөөр эльбэнэ, түргэн горхоной харьялхань улам ойрохон боложо, һонорхоноор дуулдана.

4.

Үдэшын алтан шаргал наран арюунда орожо, баруун тээгүүр ханатаһан ойн саагуур шурган харагдахаа болибо. Хүсөөтэ горхониие уруудан һэб-һабхан һэбшээлжэ, нармай ногоон талые долгилуулба.

Дугар ута эшэтэй ташуураараа моридоо шабхуурдажа, үдэшын һэрюугээр һайсахан сабшажа абаха һанаатай яарана.

Аяар тэрэ горхоной эрьедэ сабшажа ябаһан гар хажууршад тээшэ баһа дахин харахадаа: А—һаа! Һэхэжэ оробо даа. Далайсынь харыт. Баһал шангахан үбгэжөөл гээшэ ха даа» гэжэ үбгэн луговод тухай бодоно.

«Баһашье нилээхэн һуужа хөөрэлдэбэл даа. Дулма үндэһэнэйнь узуурһаа набшаһанайнь үзүүр хүрэтэр кукурузаяа хөөрэбэ ёһотой».

Тиигээд Дугар дуу дуулана. Инаг дуран тухайгаа, түрэл һайхан нютаг тухайгаа, үргэн ногоон тала, түргэн урасхалта Хүсөөтэ горхон тухайгаа дуулана. Тээ тэрэ һөөгүүдэй наана сайбаг сайбаг гэжэ сабшажа ябаһан сагаахан пулаадтай, сагаахан сээжэбшэтэй тангил гансаяа хаража, хонгёохон хоолойнгоо дууе тэрээндэ зорюулан дуулана.

Колхозойм арюухан сабшаланда
Косилкам шунгаад абьяастай,
Холшор гансахан инагни
Хубаагаад зүрхым абьяастай.

Талынгаа үргэнхэн таряаланда
Тракторам шунгаад абьяастай,
Тангил гансахан инагни
Татахадаад зүрхым абьяастай,—гэжэ

ханхинаса дуулахань машинын абяантай нэгэдэн, үдэшын номгон агаар долгилуулна.

Дуу дуулаһаар үшөө нэгэ тойроод ерэхэдэнь, залхигар хүрин нюуртай, «залхигар улаан» гүүлдэг тоо бүридхэгшэ Бахана ерэшоод, хэмжүүрээ туланхай маһайжа байба:

—Дуулана гүш?... Зай, дуула, дуула. Жаргалтай хүн дуу дуулангүй яахаб...

Дугар косилкаа тоһодохоёо баанхатай тоһо бариад, машинаһаа бууха зуураа, Баханые гайхангяар хараадхиба:

— Ши жаргалгүй хүн гүш? Юундэ дуу дуулагшагүйбши?

Юун гэлтэйб даа... Хоолоймнишье һөөл бэшэ бшигү. Тиигээд юрэдөө дуу дуулаадһамниш ехээр хүрөөдхидэггүй гэээшэгшэ гү. Хоолойнгоо һөөлдэтэр дуулажа ябаха шалтагааншье намда үгы бшигү, һэ-һэ-һэ.. Инаг дуранай хорхойдо хибэгдээгүй хүн гээшэ бшигүб, -һэ-һэ-һэ...—Бахана өөдэ руугаа харан, амаа тамшаан, арбан ондоогоор үг маг гэбэ. «Жаргалымни өөрөө буляаһан аад, юугээ һурасагаабаш» гэжэ зосоохоноо хоро шараа бусалан бодоно. Иимэ үгэнүүдые хэлэхэш гээ һаань, тиимэ бэлээр аманһаань гараха хэбэргүй, түбэнгидэнь бүхөөр няалдашаһан янзатай. Баханын хэлэжэ хүшэхүрэхөөр бэшэ, өөрһөөнь хүсэтэй үгэнүүд байба. «Теэдшье үшөө мэдэгдэнэгүй бшигү. Үдэр саг, һара жэл харуулна бэзэ. Үшөө һайсахан тэмсэхэ бэзэбди. Магад талаан болошоо һаа, басаганай халуухан зүрхые буляанашье ааламди» гэжэ Бахана ямаршье найдалгүйгээр һанана, һанаагаа заһана.

— Би шалтагаантай хадаа дуу дууланаби, инаг дуранай хорхойдо эдюулээ хадаа?—Дугар Баханын нюур эридээр хараад байба. Бахана баһа дахин хүлмэг халмаг гэбэ:

— Шалтагаантайш байжа магадгүй бшигүш. Эрэлхэг хүбүүнэй зүрхые инаг дуранай хибэн хибэһэншье байжа магадгүй бшигү...

—Магадгүй бшигү, магадгүй бшигү. Ойлгосотойгоор дуугаржа шадахагүй, сэхэ хэлэхэ шадалгүй хүн гүш? — гээдхибэ Дугар. Комсомолой суглаан дээрэшье Бахана иимэрхүүгээр, зүбшөөһэн болиһон хоёрой забһарайхяар дуугаржа, нүхэдтөө шоо үзүүлдэг, зэмэлүүлдэг һэн. Теэд энэ «магадгүйһөө» яаш һалажа шадахаа болиһон хэбэртэй.

«Сэхэ хэлэхэ шадалгүй» гүүлһэндээ хороо бусалһан гү, али зүрхэ ороһон Бахана:

— Хэлэхэдэш болохо. Тээ тэрэ ябана бшигү шинии шалтагаан. Зүрхышни эдиһэн хибэн,— гээд, горхоной эрьедэ сабшажа ябаһан хажууршад тээшэ зангаба. Дугар улагад гэжэ шангаар энеэгээд, машинаа тоһодохоо тонгойбо:

— А-а даа... Дулма гү? Үшөө хэнэйш зүрхэндэ хибэн һуулгахаа байһыень бү мэдэел дөө...

— Зай... мэдэжэ байналде-эээ,—гэжэ Бахана утаар татажа дуугарба.— Хүнэй мэдэжэ байһан юумые юуень нюугаа бүглөө хүм-шээ... Шадажал байна гээшэш. Гэмгүйхэн лэ басаган бшигү...—Бахана эрхыгээ ёдойлгонтараа гэнтэ нэгэ юумэ һанаандаа оруулжа, хоолойгоо заһасагаан ханяагаад, нюураа уршылган, баруун гарайнгаа хургануудые тойбон харсагын һабар шэнгеэр хомиилгобо:—Аа-һээ-һаһаа... Гэмгүйхэн лэ, гэмгүйхэн лэ үхин гээшэ бшигү,— Бахана юумэ бажууржа байһандал хургануудаа арбайлгана, хомиилгоно:—һамганш болоод байхадаа үнишье болонгүй үһэн-дэш аһаш-ха дөө, хүлеэжэ бү ядаарай. Һа-һа-һаа... Комсомолой суглаан дээрэ хараадагынь нохойн наадан. Ойр-ррр дээрэһээ бэеэ абарһайш саашань. А-а? нүхэртөө гэжэ шамда хадань хэлэнэ бшигүб...

Байн байн Дугарай сухалынь хүршэбэ хэбэртэй, нюурынь шуһагүй хубхигар сагаан, нюдэниинь заахан болошобо.

«Хара һанаатайгаар дуугаранал, золигшни!»

— Бахана! Хүрөө! Юундэ ерээ һэмши? Газар хэмжэхээ ерээ юм һаа хэмжэ. Шинии шашадһа шагнаха сүлөөмгүй,—гэжэ Дугар сухалтайгаар хэлэбэ. Тиигээд косилкадаа һуухаа даб гэһэн аад, һөөргөө эрьежэ:—Ши бидэ хоёрой иимэ юумэ заалсаашгүй һаа болохо даа. Ойлгоо гүш? Хүндэ заахаһаа байтагай өөһэдөө үшөө юуш мэдэхэгүй зон гээшэбди,—гэбэ.

— Үй, шимни сухалаа бү хүрыш. Ойлгоогүйлбе-ээ. Дуратай юумэ гэжэ мэдэнгүй дуугаржархиба бшигүб. Хүлисыш, Дугар,—гэжэ Бахана аяглана.—Намдаа хэлээдхихоо яанаш...

Дугарай хорынь малтаха, үһөөрхэхэ гэжэ Бахана шадалаараа оролдоһон янзатай, һалана һанданагүй.

— Ээх!... Би һаа гү,—Бахана нюдөө дээшэнь хялайлгажа, һанаа алдан, тархяа хүдэлгэнэ,—харуулхал һэм даа... Иигэжэ һанаа алдажа ябанхаар ошоод лэ сэб сэхэ хэлэжэрхихэ һэм: «Дуратайлби, абарыш! Хаанаа хабшуулнаш тиигээд...» Һа-һа-һаа... Халагни халаг, һанаа алдаһаар байтарнай хадамда гаршахань гээбы даа. Тюу!...

Һармагшандал адляар аяглажа байһан Баханын түхэреэн шара нюдэн хоротойгоор сабшална. Нюур гарынь, бүхы бэень няатаганажа байгааш һаа, ...нюдэндэнь..: одоол нюдэндэнь сухалтайхан галнууд наадажа байгаа һэн. «Юрэдөөл ойлгогдохогүй, аюултайл хүн гээшэ хаш» гэжэ Дугар жэрхэдэһэ хүрэнгеэр һанажа байгаа бэлэй.

— Могойдол ятараа годигошонош. Харахада үзэлэй,— гээд Дугар энэ жэгэндээтэй хүнһөө түргэн холо болохо гэжэ косилкадаа һуугаадхиба.

— Теэд бү харыш даа, миин шагныш.

— Бахана Дугарай боожоһоо барилсаад, дала мүрыень альгадана.— Басагадта хайшан гээд халдахаб гэжэ шамдаа заана бшигүб. «Дуратайб, наһаараа шамтаяаб» гэхэдэ тэдэшни хайлашадаг юумэл...

— Шинии заабаряар дутаад ябаагүйб. Һала саашаа!— Дугар Баханын гарые мүр дээрэһээ абажа хаяад:— Үтэр таби, боожымни! Бү һаатуул!— гэжэ бадашаба. Бахана залд гэжэ бушуухан гэдэргээ болоод:

— Зай даа, Дугар,болиишь даа юрэдөө. Ехээр дураа бү гутыш. Басагадта халажа ядажа ябахадаш һанаагаа зобоходоо нүхэр гэжэ хэлэнэ бшигүб. Сухалаа хүрэхэ юун байхаб. Эндэ гэжэ хэлсэхэдэ, тэдэнээршни дан ехээр бөөмэйсэлдэһэнэй үлүү юумэл дөө, бишни мэдэхэлби,— гэжэ байжа холохонһоо дуугарба. «Ямар хашаг шэнги амитан гээшэб» гэжэ Дугар дураа гутана.

— Яба, яба саашаа, ойр дээрэһээ. Гер-рой!...Хэлэншни холошхонь. Басагадтай хөөрэлдэжэ шадахаа болишоһон байхаш. Яба яба!...Гэнтэ ташуурай амта үзэбэш,— гээд Дугар ута эшэтэй һур ташуураа эшхэртэр далайба. Бахана нюдөө далтиран, гараараа нюураа халхалаадхиба.

— Ээ... нюһан һа-һаа!...— гэжэ Дугар хашхараад, моридойнгоо ташаан дээгүүр зурлаа гаратар шабхуурдаба. Зээрдэнүүдынь татагад гэлдэжэ, хатаран даб гээд, косилкань таршаганан сабшажа эхилбэ. Машинын хурса шүдэнүүдтэ хомхойгоор урэбхигдэһэн ногоон ханатан унажа, шэршүү торгон бүд шэнгеэр һубигдана.

— А-а... нюһан? Нюһанби-и?... Һануулхаб даа энээниишни! Байзалши! Баханые мэдэхэш!— Бахана Дугарай хойноһоо нюдаргаараа занажа, шүдөө зуугаад, шэбэнэн дуугарба.— Гашуун нёлбоһо гоожуулхал байхаш!... Ы-ыых!.. Бшигү!...

Энэ «бшигү» гээшэнь арай дуулдахаар аад, оройдоо таагүй газарта гаршаба. Тэрэниие хэлэһэнээ Бахана хай өөрөөшье ойлгоогүй аабза. «Бшигүүдээ» тиимэ ехээр дадашанхай бшигү!

«Тангил гансым татажархёод, башиибашье хэлэнгүй, хүнды хамарай хүхэ нюһан гэжэрхёод, хашалгүйхэн талиихабшии, һэшхэлгүй нохой» гэжэ Бахана хоро шараа бусалһаар Дугарай сабшаһан газарынь хэмжэншьегүй отог тээшээ ябашаба...

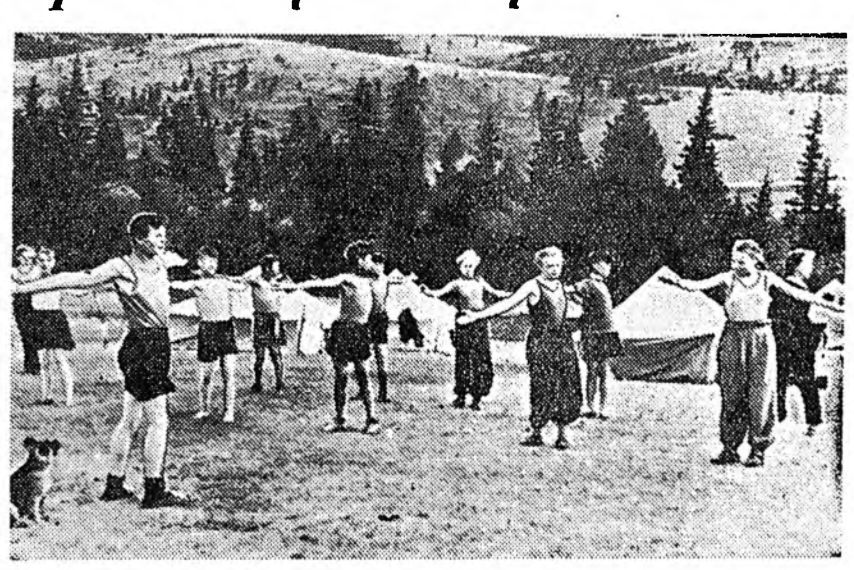
Дугар дуугаашье хуряанхай, хүмэдхөө буулганхай, ехэл һанаа үнөөндэ хатаһан янзатай ябана. Мүнөөхи Баханын аашые һанажа, «Дулмадамни энэ залхигар улаан шадалаараа дурлашоод, үхэтэрөө жүтөөрхэжэ ябана алтай? Ятараа тэшэ ядана, годигошоно гээшэб. Сохом лэ тиигээ, мэхэтэй үнэгэншни. Харыт гээ, нүхэр боложо ядажа байжа, һанаагаа зобоошо боложо байжа, үхэһэн хоротойгоор дуугарха гээшэнь лээ хара һанаатай хээрын сүүбэн шоношни. Дулмын шэгшыдэш хүрэхэгүй аад, үшөө һэлэнгэ һанаатайл» гэжэ уур сухалаа бусалган бодоно. Тиин ябатараа: «Басагатай боложо баярлаһан Дамдин абгай Базарай Рэгзэдтэй бүһэээ андалдаһан юм» гэжэ бүри үни хада, үшөө заахан байхадаа дуулаһанаа гэнтэ һанажархиба.

— Ээ... жаалда!Ула боложо үмхирһэн урданай юумые урдаа барижа годооршоо юумэ бы дөө, зайламаршни. Тэрэ Базарай Рэгзэдэй бүһөө андалдажа, гэрлүүлхэ гэһэн хүбүүниинь, энэ хаям даа,... Бахана. Хүрьгэхэн хүбүүн!...—гэжэ Дугар аман соогоо аргаахан дуугарна.

Анханһаа хойшо дурагүй, үһөөрхүү, бээрхүү, Баханада Дугар бүри дурагүй боложо «тугаарай тиижэ мэдээ һаа, үлти зада ташуурдахадааш болохо байгаа хаб, үйлөө харламарышни» гэжэ һанаад шүдөө зууба...

ЦЭДЭН ГАЛСАНОВ

Һуралсалай үйлэдбэриин бригадада

Улан-Удэ городһоо холо бэшэ Эрхирэг нютагай гоё һайхан нэгэ нугада таба—зургаан майхан сайбалзана. Эндэ городой 36-дахи һургуулиин һурагшадай үйлэдбэриин бригада эмхидхэгдээд, хүдэлжэ байдаг.

—Бодогты! Үглөөнэй зарядкада жагсагты!— гэжэ бригадын начальнигай орлогшо Слава Чумак гэгшэ дорюунаар захиралта үгэжэ, үглөөнэй тунгалаг агаарые сууряатуулна. Энэ зуура 30 хүбүүд, басагад майхан сооһоо һэрд гэлдэн гаража зарядка хэнэ (1-дэхи зураг). Мүнөө зундаа гурбан сезон соо 90 һурагшад эндэ ерэжэ, хүдэлхэ, амарха юм. Тэдэнэр үдэр бүри 5 часай туршада Заиграйн аймагай «Улаан Эрхирэг» колхоздо ажаллаха юм.

Манай энэ бригадада ерэхэдэ, басагад, хүбүүд бултадаа ажаллахаяа ошоһон байба. Бидэнэр бригадын эдеэ хоол шанагшадтай танилсабабди. 8-дахи классай һурагшад Галя Пономарева Игорь Разуваев хоёр үдын эдеэ бэлэдхэжэ байба. (2-дохи зураг).

— Манай һурагшад хүдэлмэриингөө һүүлээр эсэд гээд, һайса үлдэһэн ерэхэдээ дежурнануудай буйлуулһан эдеэ хоол амтархажа эдидэг юм даа!— гэжэ бригадын начальник Мария Михайловна Сенякова зохидхоноор миһэд гэнэ— эдеэ бэлдэхэ дүршэлтэй болоходоо, гэртээ туһатай байха бшуу.

Поли дээрэ ошоходомнай хүбүүд, басагад капустын рассада һуулгажа байба (3-дахи зураг).

— Энэтнай хэр хүндэ ажал бэ?— гэжэ асуубабди.

— Һү, энэ ажал барагхан даа, мүнөөдэр гектар хахад поли дууһан һуулгахабди. Нүхэ гаргадаг колхознигууд үрьдижэл шадаг лэ гэлдэнэ.

—Буртаг ногоо түүхэдэ хүндэшэг байна. Дадаагүй аад, нюргамни шалана,—гэжэ нэгэ басаганай дуугархада...

— Ай, зайлуул! Валя шабгансамнай нюргагүй болошохонь, түргэн ошожо хэбтыш, — гэжэ хүхилдэһөөр хүбүүд, басагад рассадаяа һуулгажа үргэлжэлүүлнэ.

А. Мантаевай фотоочерк.

Монголой студентнэр уранзурагай музей хараба

Оронлймнай дээдэ һургуулинуудта һуралсажа байһан Монгол-Арадай Республикын студентнэр нютагаа бусажа ябаха замдаа Улан-Удэдэ зогсобо. Тиин тэдэнэр Бурят-Монголой уранзурагай музейдэ орожо, ехэ һонирхон хараһан байнад. Студентнэр музейдэ Бурят-Монголой уран зураашадай зохёолнуудые, бурят нарин дархашуулай хэһэн гоё һайхан һиилэлгэнүүдые хаража һонирхоһон, мүн Хитад, Япон, Түбэдэй нарин урлалгын, гоёон шэмэглэлгын зүйлнүүдтэй танилсаһан байха юм. Бурядай һиилэгшэ, Хэжэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Содном Бадеевэй уралан хэһэн «Түншэ» гэжэ һиилэбэреэр онсо һонирхобо. Мүн тэрэшэлэн уранзураашад А. А. Окладников, Ц. Сампилов, Г. Павловай зурагуудые айлшад ехэ һайшааба.

Айлшад дурасхаалай дэбтэртэ өөрынгөө һанамжануудые бэшэхэ зуураа бурят-монголой арадай искусствын саашадаа улам хүгжэхынь хүсэһэн байнад.

П. Борькин.

СПОРТ

Волейболоор РСФСР-эй түрүү һууриин түлөө

БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ Дальнэ Восточно зонын суглуулагдамал командануд волейболоор РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысэжэ эхилбэ. Мүрысөөндэ Амурска, Эрхүүгэй, Читын областьнуудай, Хабаровска хизаарай Түвын автономно областиин, Бурят-Монголой. Яхадай автономно республикануудай командануд хабаадалсана.

Яхадай ба Хабаровска хизаарай командануудай уулзалгаар мүрысөөн эхилээ. Мүрысөөн ехэ шанга тулалдаанда үнгэржэ, Хабаровскын волейболистнар 3:1 тоотойгоор илалта туйлаба. Удаань Эрхүүгэй, Түвын волейболистнарай хоорондо мүрысөөн болоо. Эрхүүгэй команда тон һайн бэлэдхэлтэй байжа 3:0 тоотойгоор нүгөөдүүлээ шүүгээ.

Эрхүүгэй эхэнэр волейболисткануудай команда Түвын командатай наадаад 3:1 тоотойгоор шүүгээ. Удаань Бурят-Монголой спортсменкэнүүд Читын командатай уулзаа. Мүрысөөн эрид тулалдаагаар эхилээ. Эсэстээ Читын команда 3:2 тоотойгоор илалта туйлаһан байна.

Мүрысөөн июлиин 7 болотор үргэлжэлхэ.

Е. Николаев.

ООН-эй Экономическа ба социальна соведэй сесси нээгдэбэ

ЖЕНЕВА, июлиин 2. (ТАСС). ООН-эй Экономическа ба социальна соведэй 24-дэхи сесси мүнөөдэр нациин ордон соо нээгдээ. Сессиин хүдэлмэридэ соведэй гэшүүд байһан 18 гүрэнэй, тэрэ тоодо СССР-эй, Польшын, Югославиин, Египедэй, Индонезиин, США-гэй, Англиин, Франциин түлөөлэгшэд хабаадана.

Уласхоорондын экономическа ба социальна байдалай асуудалнуудые экономическа ба социальна талаар ООН-эй хэжэ байһан ажалябуулгые, ООН-эй зүгһөө техническэ туһаламжа үзүүлхэ асуудалые, эхэнэрнүүдэй байдал тухай асуудал эрхилдэг ООН-эй комиссиин элидхэлые болон бусад асуудалнуудые сесси зүбшэн хэлсэхэ байна.

Зүбшэхэ зүйлнүүдые хэлсэжэ орохын урда тээ советскэ түлөөлэгшэ СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо А. В. Захаров үгэ хэлээ. Тиихэдээ, эб найрамдалай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэжэ байдаг агуу ехэ гүрэн—Хитадай Арадай Республика соведтэ түлөөлэгдөөгүй, харин тэрэнэй һууриие чанкайшист эзэлжэ байна гэжэ хэлээд, энэ тааруугүй ябадалда соведэй гэшүүдэй анхарал хандуулаа. Иимэ байдал Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида болон уласхоорондын харилсан ажаллалгада һаад түбэг ушаруулна гэжэ СССР-эй түлөөлэгшэ хэлээ.

Советскэ түлөөлэгшын мэдүүлгые Польшын болон Югославиин түлөөлэгшэд дэмжээ. Пекиндэхи арадай центральна правительствын томилһон хүн КНР-ые түлөөлжэ шадаха гэжэ Индонезиин, Египедэй түлөөлэгшэд мэдүүлээ. Гансахан лэ Америкын Холбоото Штадуудай түлөөлэгшэ Чанкайшистые үмөөржэ үгэ хэлэһэн байна.

Франциин социалистнуудай съездын дүнгүүд тушаа

ПАРИЖ, июлиин 1. (ТАСС). Франциин социалистическэ партиин 49-дэхи съезд Тулузада дүрбэн үдэрэй турша соо боложо, партиин дотоодын болон гадаадын политикада хамаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Алжирска асуудал тушаа партиин бэелүүлдэг политикые зүбшэн хэлсэлгэ ехэ шангаар үнгэрөө. Ушарынь хадаа Ги Моллегэй засагаа бариха үедэ, Алжиртахи байдал бүри ехээр хурсадаһан байгаа бшуу. Энээнһээ уламжалан социалистическэ партиин хэдэн олон нютагай организацинуудай делегадууд национально-сүлөөрэлгын хүдэлөө сэрэгээр дараха гэһэн тааруугүй политикада ехээр дурагүйтэжэ байһанаа элишэлэн мэдүүлээ.

Алжирска асуудалаар резолюциин гурбан проект съезд дээрэ дурадхагдаһан байна. Алжир тушаа ябуулагдадаг гадаадын политикые хүсэдөөр дэмжэһэн резолюци баталан абахые партиин хүтэлбэри дурадхаа. Нүгөө хоёр проектнь ондо ондоошогууд байбашье, Алжирта дай хэхэ политикые хоюулан буруушааһан байха юм.

Ги Молле болон тэрээндэ дүтэ байгшад Алжир тушаа партиин бэелүүлдэг политикые буруушааһан резолюцинуудые болюулхые ехээр оролдоһон байгаа. Гэбэшье съезд дээрэ гараһан шанга арсалдаае партийна хүтэлбэри зайсуулжа шадаагүй. Гурбан резолюци бултадаа үндэр дунда табигдаа. Съездын делегадуудай 2,547 голос партиин хүтэлбэриин дурадхаһан резолюци баталан абтаа. Нүгөө хоёр резолюциин түлөө хамта дээрээ 1,277 голос үгтөө. Тиимэ болохолоороо, съездын делегадуудай гурбанайнь нэгэ хуби шахуунь Ги Моллегэй бэелүүлдэг политикые буруушаана гэжэ политическэ ажаглагшад онсолон тэмдэглэнэ.

Тобшо мэдээсэлнүүд

★США-гэй Луизиана штадай урда нютагуудта айхабтар ехэ хүсэтэй һалхин боложо, үни удаан аадар бороон ороо. Даб дээрэ абтаһан мэдээнэй ёһоор, 300 хүн үхөө.

★«Аш-Шарк» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Сири Израиль хоёрой хилэ дээрэ Израилиин сэрэгүүд асарагдаа. Хилэ дээрэхи байдал улам бүри шангадажа байна. Барууун гүрэнүүд Израильда улам ехэ буу зэбсэг үгэнэ.

Мүн тэрэ газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Америкын далайн сэрэгэй зургаадахи флот Дундада далайн зүүн хуби руу дары түргэн ошохо гэһэн захиралта абаа.

Редакторай орлогшо **О. ГОМБОЕВА.**

Найрай юрөөл

Найрлаһан лэ городтомнай
Намаа сэсэг һалбараг лэ!
Хүхиһэн лэ колхоздомнай
Хүхы шубуун донгодог лэ!

Таташье һаа таһархагүй
Тайбан байдал батажаг лэ!
Матаашье һаа матархагүй
Манай хүсэн арбижаг лэ!

Үдэр бүри үлзы хэшэг,
Һара бүри ёохор, бужэг,—
Һанаһанаа, бариһанаа
Һайхан дураар бүтээн һуугты!

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря— 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00467. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. 3842.